

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 10

София, сбота, 23 ноемврий

1929 г.

13. заседание

петък, 22 ноемврий 1929 година.

(Открито отъ подпредседателя В. Димчевъ въ 16 ч. 25 м.)

Председателстващъ В. Димчевъ: Обявявамъ заседанието за открито.

Прижтствуватъ нужното число народни представители, за да бжде заседанието законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Агушевъ Еминъ, Андреевъ Никола, Бечевъ Милко, Бояджиевъ Стефанъ, Бояджийски Илия, Гавалюговъ Йорданъ, Гаговъ Петъръ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Горневъ Христо, Губидѣльниковъ Георги, Данаиловъ Георги, Даскаловъ Добри, Дерлипански Димитъръ, Димитровъ Владимиръ, Дрѣнски Димитъръ, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Ерменковъ Трифонъ, Ецовъ Борисъ, Игнатовъ Василь, Казанаклиевъ Георги, Казанджиевъ Иванъ, Кацковъ Левъ, Колевъ Боню, Константиновъ Тома, Кулишевъ Георги, Куневъ Кузманъ, Куртевъ Иванъ, Малиновъ Атанасъ, Манасиевъ Добри, Даневъ Мариновъ Христо, Марковъ Кръстю, Мечкарски Тончо, Милановъ д-ръ Кънчо, Миновъ Петъръ, Митевъ Добри, Мушановъ Никола, Начевъ Емануилъ, Николовъ д-ръ Борисъ, Омарчевски Стоянъ, Паневъ Малинъ, Пеневъ д-ръ Йовчо, х. Петковъ х. Георги, Петровъ Аврамъ, Стояновъ, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Проданъ, Русевъ Иванъ, Сидовъ Пандо, Симеоновъ Георги, Стамболиевъ Никола, Стефановъ Стефанъ, Стояновъ Христо, Табаковъ Цено, Тахталжи Никола Костовъ, Топаловъ Недѣлчо, Търкалановъ Никола, Узуновъ Ангелъ, Христовъ Иванъ, Христовъ Кирко Цвѣтковъ, п. Цвѣтковъ Кръстю, Цвѣтковъ Цвѣтко, Янгозовъ Теню, Яневъ Димитъръ и Яневъ Сотиръ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Станю Златевъ — 4 дни;
 На г. Атанасъ Малиновъ — 3 дни;
 На г. Димитъръ Грънчаровъ — 1 день;
 На г. Христо Горневъ — 2 дена;
 На г. Кирилъ Славовъ — 1 день;
 На г. Теню Янгозовъ — 1 день;
 На г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ — 1 день;
 На г. Иванъ Христовъ — 1 день;
 На г. Кимонъ Георгиевъ — 1 день;
 На г. Николай Алексиевъ — 1 день;
 На г. Добри Димитровъ — 2 дена;
 На г. Любомиръ Стоянчевъ — 2 дена;
 На г. Рангелъ Барбанакъ — 1 день;
 На г. Желю Тончевъ — 1 день;
 На г. Маринъ Шиваровъ — 1 день;
 На г. Левъ Кацковъ — 3 дни, и
 На г. Пандо Сидовъ — 5 дни.

Прижтстваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за допълнение закона за разрешаване на Сливенската градска община да сключи заемъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Замѣстникъ-секретаръ Д. А. Ивановъ I (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 7)

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ на първо четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Предлагамъ да се даде спешностъ на законопроекта.

Председателстващъ В. Димчевъ: Прави се предложение отъ г. министъръ-председателя, законопроектътъ да се разгледа по спешностъ и на второ четене. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Замѣстникъ-секретаръ Д. А. Ивановъ I (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за допълнение закона за разрешаване на Сливенската градска община да сключи заемъ.“

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Замѣстникъ-секретаръ Д. А. Ивановъ I (д. сг): (Чете чл. единственъ — вж. прил. Т. I, № 7)

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ прочетения членъ единственъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Прижтстваме къмъ втората точка отъ дневния редъ — продължение разискванията по отговора на тронното слово.

Има думата народниятъ представителъ г. Георги Петровъ.

Г. Петровъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Снощи г. министъръ-председателътъ е проявилъ една благосклонностъ къмъ насъ, записалитъ се да говоримъ по отговора на тронното слово народни представители, но е придружилъ тоя изразъ на благосклонностъ съ една ирония: „За да иматъ време — казалъ е г. министъръ-председателътъ — претендентитъ за новата властъ да се подготвятъ добре“. Дори да е така, почтени г-да, всѣки народенъ представителъ, когато излѣзе на тая трибуна, трѣбва да държи смѣтка за нея. Но тази ирония на г. министъръ-председателя е изразъ на едни отношения спрямо лѣвицата въ това Събрание, които, струва ми се, не сж твърде коректни. Защо? Защото властътъ е нѣкакво достойние само на г. министъръ-председателя и на неговитъ другари ли? — Защото едно искане за смѣна на тая властъ въ името на една платформа, въ името на едни нужди, които трѣбва да бждатъ удовлетворени, е едно прегръщение ли? Ние поддържаме отдавна позицията, да се смѣни тая властъ. И отношението, което държи днесъ

*) За текста на законопроекта, првѣтъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 7

г. министър-председателят, е израз на безгрижие към нуждите на държавното управление, към нуждите на самата страна. Това проличава, това се разбира от неговия ироничен възглед.

И ако хвърлим един общ поглед върху нашето тържавно управление след войната и до днес, ние ще видим, че това безгрижно отношение към него се проявява всеки ден. Какво, въ същност представлява държавното управление? Това е една регистрация на ежедневни факти, това е едно задоволяване на текущи нужди безъздействието върху тия факти от обществения живот, безъ особено проумяване на нуждите, които сж ги създали, които сж ги предизвикали и безъ достатъчна оценка върху резултатите, които ще дадат тия факти. Въ това се състои нашето държавно управление. То е изпълнено, или — какъ да кажа — то се характеризира съ една инертност, съ едно безгрижие и, бих казал, съ едно безплатионна точка. Самата държава и нейната организация, самите държавни институции сж разхлабени. От десетина години ние не виждаме нито един опит, нито едно начало да се внесе повече дисциплина въ организацията на държавата, да се създаде повече сцепление въ нейните институции, за да се пригодят тѣ повече към нуждите на следвоенното време. Държавните бюджети от 1921 г. часам сж едно отражение на това безгрижие и на това бюрократизиране, ще кажа, на държавното управление.

Г. г. народни представители! При изучаване на бюджета на Министерството на железниците, пощите и телеграфите за 1921/1922 г. — това е първият редовен бюджет, защото дотогава, вследствие войната, правителствата си служеха съ дванадесетинки — мене ми направи впечатление голя бюджет съ специализацията — излишна, ще кажа — на службите, които сж въведени въ Главната дирекция на пощите и телеграфите. На едно място въ объяснителната таблица намерих, че е учредено „Отделение за вътрешни и международни телеграфни и пощенски парични преводи“ — преводи. Въ следущия бюджет за 1922/1923 г. намерих, че това отделение се разпада на две бюра — каквито по-рано не сж съществували, разбира се — „Бюро за вътрешни и международни пощенски преводи“ и „Бюро за вътрешни и международни телеграфни парични преводи“. По-нататък, въ развитието на това отделение, дойдохме до положението, въ следущия бюджет да го видим разпаданото на 4 бюра: „Бюро за вътрешни пощенски преводи“, „Бюро за вътрешни телеграфни преводи“, „Бюро за международни телеграфни парични преводи“ и „Бюро за международни пощенски парични преводи“. Вие виждате, какъ заглавието, наименованието на това отделение от 1921 г. до 1923/1924 г. се е разпаднало на няколко бюра и по тия начинъ респективното отделение — това, аз казвам — въ 1923/1924 г. стана едно отделение съ 4 бюра, никому ненужни и никому непотребни. А отъ тамъ иде и увеличението на чиновническия персонал, който трябва да обслужва нуждите на това отделение, разпаднало се вече на 4 бюра.

С. Савовъ (д. ср): Тази работа да разправяш, като дойде да се разглежда бюджетопроектът, а не по отговор на тронното слово. Нящо друго кажи!

Г. Петровъ (нац. л): Виждате какъ нашата висша бюрократия не поддържа едно отношение към държавното устройство и към управлението, които сж подпаднали подъ нейното влияние, каквото нейният дълъг ѝ налага. Вие виждате, какъ заради излишна специализация на служби и заради свое лично улеснение висшата бюрократия развива институти на държавното управление до единъ абсурдъ, ще кажа азъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Преди да твърдите, че това е абсурдъ или не, вие трябва да тая мисъл да съпроводите съ статистически данни за това, какъ се е развивала тая служба: имала ли е действително само толкова телеграфически и пощенски преводи, колкото когато е съществувало само едно бюро, или, съ течение на времето, службата тѣй се е увеличавала, щото една специализация се е наложила. Тогава щѣхте да бъдете убедителен, а сега това е много повърхностно.

Г. Петровъ (нац. л): Уверенъ съмъ, г. министър-председателю, че вие ще ми повървате, като Ви декларирамъ, че съмъ проучилъ този въпросъ и съмъ го проучилъ не само въ тия подробности, но изучилъ съмъ цѣлото развитие на държавните институти отъ 1910 г. до днесъ по

единъ изчерпателенъ начинъ. Затова имамъ смѣлостта да лансирамъ този случай тукъ. Може би този е най-характерниятъ случай, който азъ избрахъ. Въ други министерства такава развитие на службите въ такива размѣри го няма, но съществува въ по-малки размѣри. Но мене ми прави впечатление, че се въвежда една специализация, която е свършено излишна, която е продиктувана отъ попълзновенията на нашата висша бюрократия и която е свършено безсмислена. Защото, ако на 1921 г., каквато и да е била службата, тя можеше да се изнесе съ този персонал, който имаше въ отделението, безъ да съществуватъ бюрата, въ 1923 г. щѣше да се изнесе само съ две бюра. Отде нахмде тая служба да се увеличи толкова много, че въ 1924 г. да се удвоятъ тия бюра и да се разрастватъ тия разклонения на едно и също отделение?

Р. Василевъ (д. ср): Тѣ сж едни и същи чиновници, само за да получатъ по-големи заплати, станали началници на бюра.

Г. Петровъ (нац. л): Може и така да е, но то подкрепя пакъ моята мисъл, че къмъ държавното управление ние сме се отнасяли съ едно пренебрежение и вследствие на това може би авторитетътъ на държавното управление е твърде много принизенъ въ очите на обществото.

Чиновническиятъ въпросъ тѣмко отъ тамъ добива своето усложнение, защото ние нѣмаме едно държавно устройство централистично, а имаме една административна децентрализация. Ние, въ същност, имаме увеличаване на чиновническия персоналъ безъ нужда. Ние имаме такава спецификация, такава диференциация, ако щете, че съществуватъ странности въ бюджетите на различните министерства. Вие ще видите, че въ Министерството на благоустройството имаше водно отделение, въ Министерството на вътрешните работи също имаше по-рано такава отделение, а и въ Министерството на земледелието го има. Вие ще видите, че въ Министерството на външните работи — не искамъ да отричамъ значението на тая служба тамъ — се занимаватъ съ търговските договори, наредъ съ съществуването на едно Министерство на търговията у насъ. Вие ще видите, какъ много служби не сж събрани на едно, не сж унифицирани съ огледъ на нуждите, които трябва да се удовлетворяватъ, че не сж подъ една оценка подъ единъ ресоръ, за да можемъ да очакваме и повече резултати отъ дейността на различните учреждения.

Но г. г. народни представители, за същото това време, когато имаме такива излишни разклонения на държавните институции, по свършено важните въпроси, които влияватъ на нашия политически животъ, ние виждаме държавното управление да пасува. Ние разискваме тукъ въпроса за репарациите, вънъ улицата се вълнува, народътъ се събира, за да протестира, а ние нѣмаме една специална служба въ Министерството на външните работи по репарациите.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Имаме комисарство по репарациите.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ разбирамъ — служба за проучвания въ това отношение.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Е, тогава сами ще се оборите, защото нали твърдите, че се увеличаватъ службите!

Г. Петровъ (нац. л): Ние нѣмаме въ Външното министерство една специална служба и по въпроса за малцинствата. Тия въпроси, които най-много занимаватъ насъ тукъ, а именно въпросътъ за репарациите, за който г. министър-председателятъ каза, че се грижи комисарството, и въпросътъ за малцинствата — тѣ сж оставени на грижи въ обикновените служби на Министерството на външните работи. Мене ми се струва, че въ това отношение ние трябва да пристѣпимъ къмъ една реорганизация на държавното управление, да внесемъ повече стѣгнатостъ и да направимъ да се почувствува отъ обществото тая държавна идея, за която вие толкова много сжипите; да направимъ тѣ да се почувствува чрезъ единъ реаленъ отзвукъ на неговите интереси.

Г. г. народни представители! Преди войната нашата държава имаше една целъ — да подготви войните, за да можемъ да реализираме задачите на нашата страна. Тогава всичките институции на държавата, всичките служби бѣха насочени въ това направление. Ние мислѣхме за войната, ние работихме за нея, ние направихме дори общи-

нитѣ органи на нашата национална политика въ военно отношение. Ние ги направихме органи за реквизицията, за мобилизацията, за наборитѣ на редовната армия и т. н. и т. н. Тогава имаме една определена задача, която поглъщаше цѣлото ни внимание. За нещастие, събитията се развиваха печално за нашата страна, ние свършихме съ тия задачи катастрофално. Тия задачи, обаче, не изчезнаха от нашитѣ сърца и нашитѣ улове. Тѣ ще съществуват и ще вълнуват нашия народъ, защото въпроситѣ, които се касатъ до националното обособяване и до националното обединение, никога не слизатъ отъ историческата сцена, докато не бъдатъ разрешени. Но времето следъ войната откри други нужди, нужди отъ друго естество за нашето гражданство и нашето общество. Кѣмъ тия нужди, въ които стопанскитѣ елементи предсѣява, нашето държавно управление приспособено ли е, пригодно ли е? Може ли дотолкова, доколкото инициативата на държавата въ този отрасъл на деятельность може да се проявява, може ли, казвамъ, тя, чрезъ своята деятельность да допринесе нѣщо, да създаде единъ ефектенъ резултатъ за стопанскитѣ интереси на нашето население? Напротивъ, въ това направление азъ не виждамъ нищо да е направено. Ние сме все съ старото онова устройство, което може би, се оправдаваше отъ съществуващитѣ на времето задачи на нашата държава, но ние не сме се пригласили кѣмъ нуждитѣ на новото време и не направихме нищо да реорганизираме службитѣ на държавата, за да можемъ да удовлетворимъ тия чужди. Напротивъ, азъ виждамъ какъ службитѣ се бюрократизиратъ, какъ се върши една деятельность, каквато изтъкна и г. Ради Василевъ, отъ страна на чиновницитѣ, които, за да създаватъ повече мѣста за себе си и за да увеличаватъ своитѣ заплати, развиватъ държавнитѣ служби. Но азъ не съмъ видѣлъ никѣде едно начало дори въ устройството на нашата държава следъ войната, което да отбегне една тенденция кѣмъ задоволяване на новитѣ нужди на обществото. И въ продължение на 10 години ние сме вървели все изъ тоя пътъ. Следъ войната ние не сме направили, както казахъ, нито единъ починъ, за да премахнемъ това състояние изъ нѣщата. Инициативата, която сега се предприема съ твърде ограничена задача, въроятнo да съкрати чиновническия персоналъ, както е указано въ протокола по стабилизационния заемъ, мене ми се струва, нѣма да донесе никакво облекчение на нашия бюджетъ, нито ще импулсира държавното управление кѣмъ по-добро изпълнение на неговитѣ задачи. Защото въпросътъ за държавното устройство не може да бъде обхванатъ въ неговата цѣлостъ, въ неговото все-странно отражение отъ единъ човѣкъ, отъ една личностъ, която се е срастнала съ съществуващия режимъ въ това управление. Азъ не искамъ да визирамъ господина, който е натоваренъ съ тая задача, не искамъ да му отрека качествата, които той може да има, но струва ми се, че оня, който е живѣлъ въ държавното управление въ продължение на 20—30 години, който е срастналъ съ единъ възгледъ за администрация, той не може да се надигне до днешнитѣ нужди на държавата, за да може да обхване всичкитѣ нужди на държавното управление и да ни даде единъ проектъ, който може да донесе облекчение и на бюджета и да реорганизира държавнитѣ служби. Не е за чиновникъ работа това. Това е работа за общественици, които сж се нагърбили съ изясняването на тия въпроси и само тѣ, съ помощта на чиновницитѣ, биха могли да постигнатъ удовлетворителни резултати.

Но нека да разгледаме положението и отъ друга страна. Въ десетѣ години следъ войната ние не намѣрихме възможностъ да координираме духовнитѣ сили на нашия народъ, да ги впрегнемъ въ една творческа работа, за да можемъ да премахнемъ лошитѣ последствия, които войната ни докара. Ние не можахме да запалимъ въ сърцата на нашата интелигенция единъ ентузиазъмъ за служба на народа и на държавата. Ние не можахме да я привикнемъ кѣмъ творчество и да се възползуваме отъ примѣритѣ, които другитѣ народи ни дадоха. Вие знаете какво става въ Финландия, въ тая страна, кѣдето културата е достигнала до една висока степенъ. Всичко това се дължи на героическитѣ дѣла на финландската интелигенция.

Въ България, благодарение на смутовеѣ, които настанаха, и на това отношение, което нѣкога се поддържаше спрямо интелигенцията, благодарение отношенията, които днесъ се поддържатъ спрямо една частъ отъ българския народъ, ние не можахме да се успокоимъ вътрешно, за да съберемъ всички духовни сили и да ги туримъ въ служба на нашето отечество. Ето това е нашиятъ вътрешенъ недостатъкъ. Затова и управлението става регистрация на обик-

новени факти, тѣ се търпятъ, тѣ се преплитатъ, и ние не можемъ да дойдемъ до нѣкакви благоприятни резултати.

Какво по-големо отражение на това бездействие и на това безгрижие ще търсите вънъ отъ политиката на днешното управление? Та всички начинания на това правителство не свършиха ли съ крахъ? Вие виждате, че всички ония инициативи, които то предприемаше и прокарваше безъ достатъчно възможности за осъществяване, свършиха съ нелюкка. Вземете прочутитѣ концесии! Нито една отъ тѣхъ не можа да се осъществи, а тукъ толкова време се чертаеха блѣскави перспективи.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тукъ най-много се чертаеше, че България ще се продаде, а, слава Богу, не се продаде.

Г. Петровъ (нац. л): Тѣзи декларации, които правѣше г. министъръ-председателъ за нашия стопански животъ, за ефектитѣ отъ учредяването на Ипотекарната банка, останаха напразни. Азъ си спомнямъ, когато ние го апострофиралме по въпроса за лихвата, която държавата ще плаща на чуждия капиталъ, 7%, какъ сѣщиятъ самодовола казваше, че балъ готовъ да даде и повече, за да осигури прииждането на чуждестранния капиталъ. Вие осигурихте 7%, но колко чужди капитали влѣзоха въ страната?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Надъ 300 милиона лева.

Г. Петровъ (нац. л): Какви функции изпълни Ипотекарната банка, какви резултати даде тя за нашето стопанство?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Въ всѣки случай повечко, отколкото се очакваше.

Г. Петровъ (нац. л): Ангажирахте капиталитѣ на Земледѣлската банка въ това време на стопанска стагнация и ги давате на г. Маланъ, който си осигурява грамадни заплати и танциеми, но банката на когото не може да донесе никакви резултати за българското стопанство.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ипотекарната банка даде повече, отколкото се очакваше. И ако тя не емитира облигациитѣ, причината е високиятъ дисконтъ по цѣлия свѣтъ, тѣй като ние не се съгласяваме на високия лихвенъ процентъ.

Г. Петровъ (нац. л): Вие всѣки денъ давате по едно обяснение на вашата политика. Не ни давайте обяснения за несполукитѣ, а дайте резултати отъ тая политика. Защо ще ми обяснявате неуспѣхитѣ на Ипотекарната банка съ високия дисконтъ?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ нѣма да Ви изброявамъ резултати.

Т. Кожухаровъ (д. ср): Бай Георге! Не се нервирай!

Г. Петровъ (нац. л): Какви сж резултатитѣ отъ другитѣ Ви мѣроприятия? Я погледнете резултатитѣ отъ вашитѣ прочути тайни клаузи около заема, които и до днесъ не сме узнали напълно!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Никакви тайни клаузи нѣма. Всички тѣзи клаузи сж въ протоколитѣ на Обществото на народитѣ, обнародвани въ цѣлия свѣтъ.

Г. Петровъ (нац. л): И Вие знаете да си омивате ръцетѣ като Пилата Понтийски и да обявявате нещастията въ вашата стопанска и икономическа политика съ сѣгловнитѣ катаклизми. Азъ бихъ желалъ да излѣзете да оправдаете Вашата деятельность.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ не излизамъ да се оправдавамъ съ думи, фактитѣ говорятъ. Преди всичко, неприлично е на единъ опозиционеръ да иска властъ. Прилично е да критикувашъ едно управление, а не да искашъ властъ. (Смѣхъ всрѣдъ сговориститѣ) Това е смѣшно.

Г. Петровъ (нац. л): Следъ тия нещастия, които причинихте съ Вашето управление вие още претендирате да държите властъ! Азъ не зная защо още я държите.

Министър-председател А. Ляпчев: Азъ не я държа, държа ме народното представителство.

Г. Петров (нац. л): Ще дойде другъ денъ, за който трѣбва да помислите, и колкото се приближавате къмъ тоя другъ денъ, толкова повече отговорността се увеличаватъ и мекиятъ дюшекъ става по-коравъ.

С. Савовъ (д. ср): Той е готовъ да ги носи заедно съ насъ.

Г. Петров (нац. л): Разбирате за какъвъ дюшекъ ви говоря.

Т. Кожухаровъ (д. ср): Когато престанете да се биете съ револвери, тогава ще си отидемъ.

Г. Петров (нац. л): Вие сте герои на една политика, която убива българския народъ. (Възражения отъ сговориститѣ) Погледнете резултатитѣ на тая политика. Населението е обеднѣло, . . .

Г. Нешковъ (д. ср): Имате смѣлостта да говорите отъ трибуната!

Г. Петров (нац. л): . . . населението не може да задоволи своитѣ настоящи нужди, населението е опростѣло, то не може да си купи кутийка кибритъ, то нѣма срѣдства да покрие своитѣ данъчни задължения.

Министър-председател А. Ляпчев: Не е вѣрно. Данъцитѣ постѣпватъ прередовно, безъ да има никакви насилия. Напротивъ, всѣкъже, кждето е имало неурожай, суша и т. н., има отсрочка на плащанията безъ глоби.

Г. Петров (нац. л): Да, но чрезъ жестокитѣ усилия на една администрация, които сѣ създали възбуждение въ населението. А между това не само ние, ами и представителитѣ на много стопански съсловия ви говорятъ и посочватъ въ своитѣ резолюции за нуждата отъ облекчения.

Министър-председател А. Ляпчев: Напротивъ, всички представители на стопанскитѣ съсловия, които сѣ дохождали при мене, сѣ изказвали благодарността си за това, което се върши. Но това, което е важно и което азъ дължа да подчертая, то е, че нито единъ представител на стопанскитѣ съсловия не е дошелъ при мене да каже, че правителството е взело нѣкакви мѣрки противъ тѣхъ. Не е вѣрно това, което говорите.

Г. Петров (нац. л): Ако говорите за благодарността на бившия председател на Търговския съюзъ, комуто вие турихте на разположение милионитѣ на Българската народна Банка, това го знаа.

Министър-председател А. Ляпчев: Народната банка не е турила никакви милиони на негово разположение.

Г. Петров (нац. л): Населението е обеднѣло, то не може да покрие своитѣ нужди. То нѣма пазари за своитѣ произведения, защото една безумна политика тукъ, въ собствената ни срѣда, въ земеделската България протегтира чужди производства, . . .

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. ср): Говоришъ приказки.

Г. Петров (нац. л): . . . защото 1.500 вагона сръбско жито е внесено въ България съ 30% намаление по тарифитѣ на българскитѣ държавни желѣзници, за да измѣсти доброкачественото българско жито отъ пазаритѣ, . . .

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. ср): Аргументирайте се, недейте говори само приказки въ Народното събрание!

Г. Петров (нац. л): . . . за да дадемъ за храна на населението едно лошо сръбско жито и за да се продава нашето жито на чуждия пазаръ като сръбско жито.

Г. Чирпанлиевъ! Съжалявамъ, че г. министърътъ на външнитѣ работи го нѣма, за да се позова на неговото свидетелство и за да Ви кажа, че въ нашата Бѣлградска легация сѣ се явили сърби-търговци да кажатъ на нашия пълномощенъ министъръ, че долнокачественото жито, което е влѣзло въ България, остава за мѣстна консомция, а въ замѣна на това доброкачественото българско жито се изнася на чуждитѣ пазари като сръбско.

Министър-председател А. Ляпчев: Нищо подобно. Не е такова положението на нашето земеделско население, както Вие така страшно го описахте. Внасянето на това жито се дължи на това, че не стана зимницата; нѣма храни, а отъ друга страна това, което имаше, населението го държи, ценитѣ сѣ високи и почнаха да внасятъ храни на по-низки цени. И когато населението видѣ това, намаляха се ценитѣ и отъто въ вече не иде жито. Това сѣ фактитѣ.

Г. Петров (нац. л): Азъ знаа, че г. министърътъ ще се опита да опровергае всички тия факти, но ще дойде денъ, когато архивитѣ на министерствата ще станатъ известни на обществото и всички тия обвинения тогава могатъ да бъдатъ подредени, систематизирани и изнесени по единъ начинъ, който нѣма да ви достави удоволствие.

Министър-председател А. Ляпчев: Всичко у мене е открито, подъ стѣкленъ капакъ.

Г. Петров (нац. л): Г. г. народни представители! Обедняването въ широкитѣ народни маси е единъ фактъ. Погледнете търговията, въ какво състояние се намира. Ние сме предъ пълненъ крахъ на нашата търговия. Не е ли фактъ, че маса търговски фирми тукъ, въ София, и въ голѣмитѣ търговски центрове сѣ въ фалитъ?

Министър-председател А. Ляпчев: Понѣже магазинитѣ имъ прѣцѣятъ отъ стоки, а не намиратъ пазаръ да продадатъ онова, което сѣ изписали.

Г. Петров (нац. л): А вашитѣ длѣжности какви сѣ — да имъ давате чужди девизи?

Министър-председател А. Ляпчев: Не е вѣрно. Не сѣмъ имъ давалъ девизи. Даватъ девизи чуждитѣ банки, които сѣ агенти на чуждата индустрия. Приказвате работи, които не знаете.

Г. Петров (нац. л): Не е ли Ваша грижа да ограничите този начинъ на търговия и да помислите за мѣрките, които трѣбва да спънатъ това прииждане на чужди стоки у насъ, за да не прѣцѣятъ днесъ магазинитѣ?

Министър-председател А. Ляпчев: Идете въ Русия да наредите външната търговия по Вашитѣ разбирания.

Г. Петров (нац. л): Но когато дойде въпросъ за облигации, намирате възможность да направите това! Казахъ и одеде: ще дойде денъ, г. министър-председателю — недейте забравя тая история — за да видимъ ролята по тоя поводъ и на банка за Народенъ кредитъ и да излъже наяве предъ българското общество и да се види участието на този и онзи, които днесъ обичагъ да се удрятъ въ гърдитѣ за благотворнитѣ резултати на тая политика . . .

Министър-председател А. Ляпчев: Нищо подобно.

Г. Петров (нац. л): Фактътъ, че Вие ме прекъсвате на всѣка дума, показва, че Вие не сте съ тия дебелъ нерви, сѣ които се хвалите.

Министър-председател А. Ляпчев: Азъ искамъ да Ви коригирамъ, да не говорите глупости. Отначало докрай говорите глупости. Азъ искамъ да имамъ съперници хора сѣ достойнство, а не хора, които понижаватъ себе си.

Г. Петров (нац. л): Ако следвамъ Вашата логика, ще Ви кажа, че не е голѣмо достоинство да Ви бѣда съперникъ. (Смѣхъ всрѣдъ сговориститѣ)

К. Кънчевъ (д. ср): Голѣмъ порасѣлъ!

Д. Бъровъ (д. ср): Кога стана толкова голѣмъ, че надмина министър-председателя г. Ляпчевъ? Сега въ Индия има вакантенъ постъ за министър-председателъ, дай си кандидатурата!

К. Кънчевъ (д. ср): Ха честито, на добъръ часъ!

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. ср): И въ Франция търсятъ министър-председателъ!

Г. Петров (нац. л): Вие виждате, търговски фирми сѣ въ фалитъ или сѣ предъ прага на фалита. Вие виждате ежедневно списъка на протестиранитѣ полици. Вие виждате едно пълно ограничаване на търговския кредитъ, вие

виждате въ същото време и усилията на кредитните институти да си приберат вземанията от търговските къщи и от другите предприятия, на които са дали кредит. Вие виждате какъ настъпва постепенно едно мъртвило въ размяната, която нѣма съмнение, е единъ отъ важните фактори въ цялото народно стопанство.

Но, г. г. народни представители, погледнете какво става и въ индустрията. Голѣми индустриални предприятия, съ чисто български капитали, преминаха въ ръцетѣ на чуждите капиталисти. Азъ и другъ пътъ съмъ ималъ случай да изтъквамъ тукъ, че предприятия като „Картела“, фабрика „Хоринекъ“, „Изида“, „Искъръ“ и много други предприятия, цѣлгущи навремето, които се намираха въ български ръце, благодарение на кредитната политика, която се усвои у насъ — изтъкване чрезъ високи лихви паричните ресурси на тия предприятия — днесъ преминаха къмъ собствениците на чужди капитали, които се настаниха като господари въ тия предприятия. На какво се дължи това? Не е ли то резултатъ на политиката на правителството спрямо тоя отрасълъ? Не се ли дължи този резултатъ на улесняване чрезъ законодателна дейностъ на възможността да се постѣпи по тоя начинъ спрямо тия предприятия? Вие виждате, че търговскиятъ балансъ — дойде време да го каже и г. министъръ-председателъ — е пасивенъ. Той свършва съ дефицитъ. Ние плащаме повече пари за стоки, които се внасятъ, отколкото получаваме за стоки, които изнасяме. Самото производство у насъ е замърлено; производството у насъ не намѣри импулсъ, за да върви напредъ, за да се развива, за да може да поддържа едно равновесие въ търговския балансъ. Азъ желая да зная какъ се грижатъ на правителството въ това отношение, какъ се грижатъ на правителството въ тоя моментъ, когато кредитните институти са въ смущение, когато те не могатъ да се притекатъ на помощъ съ свои сръдства на нашето производство и на нашата търговия!

Въ това време ние четемъ въ комюникето на нашата делегация въ Парижъ, че имало нѣкакви други проекти за уреждането на нашите репарации, по които ние ще трѣбва да плащаме 12 и половина милиона годишно. Азъ не знамъ, какви са тия проекти, но по пътя, по който се е тръгнало у насъ, да бѣде Камарата изправена предъ свършени факти, да ни се поднасятъ законоположения, които ще се втиратъ при дадена обстановка, съ знанието на известни обстоятелства, а впоследствие, когато се прилагатъ, да виждаме и други задължения по тѣхъ, не е чудно, когато се предлагатъ тия други проекти, тѣ да се отнасятъ пакъ за нашата болна страна — за Българската народна банка и за българските държавни желѣзници. Азъ не зная това, азъ не мога да го твърдя, но азъ имамъ това подозрение, г. г. народни представители, и то произтича отъ поведението, което правителството е усвоило изобщо по репарационния въпросъ въ своята политика.

Всичко това, което изложихъ, са зловещи признаци на една страшна стопанска катастрофа, която иде; всичко това убива волята на творците въ нашия стопански животъ; всичко това създава страхъ у хората и не имъ дава възможностъ да се предаватъ на своята ежедневна дейностъ — всичко това е резултатъ на вашата политика. Въ това критическо време вие сте скръстили ръце въ безсилие и чакате събитията да се развиватъ така, както ще се наложи отъ стечението на обстоятелствата. Че това е така, че правителството е въ пълно безсилие, че то е изхабено и че нѣма погледъ върху нуждите на държавата въ тоя моментъ; че то нѣма една програма, която да следва, за това е свидетел съдържанието на тронното слово. Никога въ Народното събрание не е представяно такова тронно слово. Едно тронно слово, въ което има само единъ пасажъ отъ външенъ и международенъ характеръ; едно тронно слово, въ което не се прави надлежното изложение за положението на страната, както предвижда това конституцията, е изразение на безсилието, въ което се намира правителството; безсилие да се справи съ финансовата разруха на нашата държава, да се справи съ стопанската криза, която бушува, да се справи и съ вътрешната анархия, която е насадена, благодарение на липсата на каквато и да е вътрешна политика въ тая страна.

Погледнете съдържанието на тронното слово. Въ него има една стереотипна фраза — „България е въ добри отношения съ всички държави“. Дали тази фраза отговаря на действителността? Вие всички знаете, че тя не отговаря на истинското състояние на нѣщата, че България не е въ добри отношения съ всички държави, защото вие помните доклада на министъръ-председателя въ Парламента, когато се разискваше нашиятъ репарационенъ въпросъ въ Парижъ. Унгария, която отъ 10 години се бори противъ репарациите, която се бори и отстоява своята национална кауза, която има смѣлостта да повдигне въ-

проса за ревизия на мирните договори, е гледана благосклонно отъ представителите на общественото мнение въ Франция и дори отъ французкото правителство. А България, която е била добъръ платецъ, която се е водила по политиката, прокарвана отъ г. министъръ-председателя, че той нѣма да се бори противъ репарациите, че той нѣма да иска тѣхното намаление и отсрочване, че той ще плаща — декларация, която той е правилъ не веднѣжъ въ Народното събрание — тая България е предметъ на най-жестоки атаки въ французкия печатъ.

И още едно обстоятелство трѣбва да се има предъ видъ, за да видимъ, какви са отношенията на великите сили къмъ нашия репарационенъ въпросъ. Споредъ декларациите на г. министъръ-председателя, направени тукъ въ сръбда, пълномощните министри на Франция, Англия и Италия са му заявили: „Вие или ще приемете да плащате 12 и половина милиона златни франка, или ще остане въ сила нормата, опредѣлена отъ експертния комитетъ — 15 милиона златни франка“.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това не е ултиматумъ.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ бихъ желалъ да зная това изразъ на благосклонно отношение къмъ насъ ли е; азъ бихъ искалъ да зная кой е критериятъ, за да се има основание да ни се каже: „Или ще приемете 12 и половина милиона, или ще ви наложи 15 милиона“. Въ това азъ не виждамъ нищо друго, освенъ едно неблагоприятно отношение на чуждите правителства спрямо българското правителство.

Г. Желѣзковъ (раб): Ултимативно.

Г. Петровъ (нац. л): И по нататъкъ, г. г. народни представители, въ останалата частъ на тронното слово има и тая фраза: „Съкровено то желание на народътъ за сигуренъ и траенъ миръ е на пътъ да се реализира, благодарение на похвалните инициативи на бележити държавници съ свѣтовно значение. Правителството, ръководено отъ същия идеалъ, се надѣва да издействува справедливи облекчения, които да укрепятъ у народа вѣрата въ правдата и мира“. Това е една надежда, ала една безпомощна надежда! Това говори за надаването на единъ гласъ за спасение: „Ние изпуснахме нишката на българското държавно управление. Ние не можемъ да дадемъ сръдство за подобрене на положението. Ние се оставяме на вашето великодушие. Елате, спасете ни, дайте ни възможностъ да живѣемъ, да дишаме“. Това е една безпомощна политика, една политика безъ духъ и безъ надежда, безъ вѣра въ силите на своя народъ; една политика на хора, които са фалирали по всички направления на своята дейностъ. (Възгрявания отъ сговористите)

Г. г. народни представители! Съ първата фраза на тронното слово, очевидно, се засѣга външната политика на правителството на Демократическия сговоръ. Азъ казахъ, че България не е въ добри отношения съ всички държави. Има факти, които се набиватъ въ очите ни; има факти, които не могатъ да бѣдатъ пренебрегнати; има факти, които крещатъ ежедневно, които не могатъ да опровергаватъ това твърдение, че България, за съжаление, не се намира въ добри отношения съ всички държави, съседните намъ, както и съ великите държави.

Мене ми се струва, че мога съ голѣмо основание да поддържамъ, че България нѣма една политика установена, една политика опредѣлена и ясна по отношение на съседните и на другите велики държави. Азъ не препоръчвамъ нѣкаква линия на политика и затова бихъ ви молилъ да разберете добре мисълта ми. Азъ желая да се установи една ясна и открита национална политика, да се установи кой е нашиятъ държавенъ идеалъ въ този моментъ, при условията, при които се намира нашата страна; . . .

С. Савовъ (л. сг): Я се съберете на митингъ въ „Нова-Америка“, за да обявите война!

Г. Петровъ (нац. л): . . . да се намѣрятъ, да се оценятъ, да се обсъдятъ методите, чрезъ които ще се поставятъ тия задачи на нашата външна политика въ рамките на възможностите; да се премѣрятъ силите, съ които ние разполагаме, да оценимъ тия сили, за да не се повтарятъ грѣшките въ миналото и да се види, дали тия задачи на нашата външна политика могатъ да се осъществятъ съ усилията на една или две генерации, или ще трѣбва да се чакатъ условията, при които ще можемъ въ по-далечно бъдеще да осъществимъ тия задачи. За тая политика ви говоря азъ. Тая политика, г. г. народни представители, безъ съмнение ще изхожда отъ съществуващото днесъ

положение. Разбира се, че нейните задачи ще се определят от положението, в което днес се намира нашата страна. А няма съмнение, че днешното положение не е от най-повосямимите. То нито е добро, нито ще трябва, според нашата оценка, да продължава и занапред.

Докъде може да се простират границите на тая политика, до какви предели може да отиде тя, в какви конкретни задачи трябва да се изразява нашата действителност — това съм въпросите, които ще трябва да се установят. Аз мисля, че при новите условия, при които се намираме, тая политика не може да си служи с съфдствата на миналото. Аз искам да подчертая тук, че тая политика ще има като най-важно свое оръжие въздействието върху общественото мнение в Европа, въздействието върху демократичното обществено мнение в Европа. И ако тук-таме нкъде, в канцелариите, още витае един дух на консерватизъм; ако има още остатъци от страстите, които преди 10 години бушуваха срещу нашата страна, задачата на външната политика на правителството е чрез въздействие върху общественото мнение в Европа да сломи тия страсти, да ги притъпи, да ги преломи, за да се превърнат ония хора, които бяха наши противници и които може би още са запазили старата неприязнь към нас, ако не в наши покровители, то поне в сътрудници на нашето дѣло, което също така е дѣло на мира и на споразумението.

Н. Кемилев (д. сг): Това правимъ ние

Министър-председател А. Ляпчев: Оставете — Георги Петровъ говори!

Г. Петров (нац. л): Но за тая политика, мене ми се струва, че са необходими един свършено по-други лица от тия, които имаме днес, един свършено по-друг дипломатически апарат от този, с който си служим днес. За тая политика са необходими хора, проникнати от духа на времето, в което живеем; за тая политика са необходими хора, които са запознати подробно с въпросите, които занимават всички ни, хора, които имат една вещина, които са се откъснали от рутината на бюрокрацията, които обладават един по-широк поглед върху нщата. За тая външна политика ние имаме нужда от един нов апарат, имаме нужда от интелектуално издигнати хора, за които, като очигат при министри на външните работи, Българската телеграфна агенция да не съобщава, като че кой знае какъв крупен факт е станал. Говоря за един случай с г. Морфовъ, който, като посети г. Брианъ, агенцията съобщи за това посещение. Г. Морфовъ е длъжен всъка неделя да бъде при г. Брианъ, за да го освѣтлява по въпросите, които занимават нашата външна политика.

Д. Апостолов (д. сг): Ще му омръзне.

Г. Петров (нац. л): Ние трябва да имаме отношения не такива, каквито се поддържат в известни посолства, и трябва да бъдем представлявани от личности, моралният кредит на които да бъде твърде висок, за да може да отговорят на своето назначение. Тоя дипломатически апарат, който имаме днес, не може да отговори на нуждите на политиката, която аз препоръчвам. Но заедно с това, г. г. народни представители, трябва е и едно Външно министерство, в което трябва да кипи работа, където въпросите да се изучават, където министърът да бъде на своя пост и да дава ежедневни инструкции на своите органи в чужбина за насоките на политиката, която трябва да водят, за действията, които трябва да предприемат. Трябва един министър буден, който да проуча въпросите и да направлява своите органи. За съжаление, не такъв е персоналетът, не такава е българското Министерство на външните работи (Възражения от сговорителите) Не ме предизвиквайте, за да не кажа факти, които ужасяват и които бих желал да не са вярни. Аз бих желал да не е истина това, което се говори и то да се опровергае.

Министър-председател А. Ляпчев: След това, което чух от тебе, считам за една грешка да те опровергавам. Карай презъ просото! (Смѣхъ всрѣдъ сговорителите) Блъскай! Цапай! Гази! За тебе не важат факти, истини. За тебе тѣ са дребна работа. Смѣл човѣкъ — цѣлъ Донъ Кихотъ, би казалъ човѣкъ!

Г. Петров (нац. л): Азъ ви говоря за факти.

Министър-председател А. Ляпчев: Чухме фактите!

Г. Петров (нац. л): Азъ нѣмамъ това Ваше отношение на безгрижие къмъ въпросите отъ държавното управление. Азъ нѣмамъ тая Ваша политика на скриване главата в пѣсѣка, както прави шраусовата птица.

Министър-председател А. Ляпчев: Гледате ме все тукъ. Де съмъ се скрилъ?

Г. Петров (нац. л): Азъ не мога да се начудя, какъ е възможно Вие, министър на вътрешните работи, когато въ страната, която управлявате, ставатъ убийства на сѣдни, обори на влакове, престѣпления все отъ такъв характер, да стоите спокойно на Вашия постъ. Азъ не мога да разбера това равнодушие, което имате къмъ държавното управление. Това равнодушие се отразява на интересите на народа, то не се отразява на Вашите лични интереси, които, трябва да призная, са добре запазени презъ времето на управлението на Демократическия сговоръ.

Министър-председател А. Ляпчев: Добре, добре!

Г. Петров (нац. л): Съ такива твърде плитки диверсии не можете да отклоните мисълта ми отъ пътя, в който е тръгнала, за да критикувамъ тая Ваша политика, която е фалирада вь всѣко отношение, която не държи никаква смѣтка за самата държава, за самото общество, за нуждите на момента, а която, може би, държи смѣтка само за Вашето спокойствие. Вие нѣма да ме отклоните отъ тая пъть. Мене ми се струва, че тая действителност ще бъде наистина преценена тамъ, където трябва да се прецени.

Отношенията съ нашите съседи са добри, ни се казва. Знае се, г. г. народни представители, че отношенията не са такива, каквито трябва да бъдатъ; отношенията не са такива, които биха ни позволили да кажемъ хубави думи за тяхъ. Азъ съжалявамъ за това. Азъ бих желалъ да се създадатъ отношения съ нашите съседи, които да гарантиратъ спокойствие на нашата страна, които да не смущаватъ нашия духъ, които да дадатъ възможност на народа ни да се отдаде на своята стопанска действителност.

Въ София сега заседава една комисия, която е дошла да уреди отношенията ни съ Югославия. Тая комисия е отражение на съществуващите отношения между нашата държава и съседната ни Югославия. Тия отношения не са добри, защото се характеризиратъ съ факти, за които трябва да се съжалява, но които са налице. Вие знаете, че миналата година нашата граница съ Югославия беше затворена. Вие знаете, че тая година на същата тая граница се извършиха маса убийства и насилия надъ българи, двувластници, които живеятъ близо до границата, имотите на които поради границата, която е прокарана следъ Ньойския договоръ, са останали въ територията на Югославия. Вие знаете списъка на жертвите на тая ненавист къмъ всичко българско и, няма съмнение, и къмъ българската държава. Вие знаете, какъ между насъ има единъ въпросъ за малцинствата, който вреди на добрите отношения, каквито трябва да съществуватъ между двете страни, призвани да играятъ голѣма историческа роль тукъ, на Балканския полуостровъ. Вие знаете, какъ тия отношения смущаватъ нашия духъ и какъ тѣ са причина на раздори между насъ и между нашите съседи. Докато тоя въпросъ съществува въ тая му форма, докато тамъ не се приложатъ постановленията на договора за малцинствата, докато не се приложатъ принципите, които ръководятъ действителността на Обществото на народите, ние нѣма да имаме тия отношения, за които се говори, че съществуватъ. Каквито усилия и да се положатъ, докато не се възприеме едно отношение на толериране правата на нашите малцинства въ Югославия, няма съмнение, че добри отношения между насъ и сърбите не могатъ да съществуватъ, макаръ че са желателни, такива, макаръ че не е необходимо да съществуватъ старите раздори, макаръ че не е необходимо да се обнаружатъ страстите, които са ни движили толкова години. Азъ вървамъ въ дѣлото на мира и азъ съмъ убеденъ привърженикъ на това дѣло, но азъ констатирамъ фактите такива, каквито са, и тия факти не могатъ да се прикриятъ съ каквито и колкото благовидни декларации да се правятъ.

Нѣма нужда да се спирамъ върху отношенията съ другите съседни държави, защото и тѣ се характеризиратъ също така съ факти, които ни поставятъ въ разнотласие. Нито стопанските въпроси между насъ и Гърция, които ни интересуватъ, нито изходътъ на Егея, нито въпросътъ за секвестрираните имоти въ Ромъния са лаквидирани, за да имаме правото и основанието да твърдимъ, че нашите отношения са добри.

Политиката, която трѣбва да следваме спрямо великитѣ сили, е политика на повече яснотѣ и откровеностѣ, е политика на еднаквостѣ, е политика, която трѣбва да изхожда отъ нашето положение, но въ сѣщото време и отъ нашето желание националнитѣ въпроси да бѣдатъ поставени въ една добра свѣтлина, за да може да се премахнатъ причинитѣ, които носятъ раздори. Отношенията на великитѣ сили къмъ насъ най-добре се изразявагъ въ поведението, което поддържатъ спрямо репарациитѣ.

Азъ имахъ възможностъ да засегна тоя въпросъ малко. Върху него се говори вече твърде много не само сега, при разискванията по отговора на тронното слѣво, но и по-рано, когато се направиха питанята. Тоя въпросъ въ неговитѣ технически и други подробности е твърде освѣтленъ, твърде подробно изясненъ за народното представителство, за да нѣма нужда да повтарямъ работи, които сѣ известни на всѣкого.

Но като се спирамъ върху тоя въпросъ, който тежи на нашия държавенъ животъ най-много, ще трѣбва да се засегнатъ известни факти изъ дейността на правителството, за да видимъ кѣде е то. какво е направило то, та България дойде до едни резултати, които не сѣ желани, а именито тѣзи, до които днесъ сме стигнали.

Г. г. народни представители! Съвещанията, които ставатъ въ конференцията въ Парижъ и които сѣ свързани съ решенията, взети на конференцията въ Хага по поводъ на плана Йънгъ, сѣ едно продължение на една тенденция, проявена отъ страна на победителитѣ още отъ 1921 г. Още тогава дѣлото на мира въ Парижъ и въ неговитѣ околности бѣ констатирано предъ обществената свѣстъ на цѣлия свѣтъ, още тогава се чуха гласове противъ тия договори, още тогава се разбра, че дѣлото на мира не може да бѣде вѣчно и дори дълготрайно. И още въ 1922 г. спрямо насъ се предприе опитъ, шото политическитѣ ни задължения за репарации да бѣдатъ превърнати въ търговски. Вие ще си спомните, че въ § 7 на конвенцията, която Междусъюзническата комисия тукъ предложи на правителството на Стамболийски, бѣше вписана препорѣката българското правителство да сключи нѣколко заеми, чрезъ срѣдствата на които да покрие голѣми части отъ репарационнитѣ задължения. Това е една тенденция, политическитѣ задължения да се превърнатъ въ частноправни, въ търговски. Тая тенденция виждаме прокарана и въ договора за стабилизационния заемъ. Една частъ отъ тоя заемъ, мисля около 748 милиона лева, бѣше предназначена да покрие дефицититѣ въ нашитѣ бюджетни упражнения за нѣколко години, които дефицити дойдоха отъ това, че българското правителство, бидейки въ невъзможностъ да откаже плащането на репарациитѣ или да ги отсрочи, погасяваше ги, като не удовлетворяваше съ наличнитѣ срѣдства другитѣ редовни нужди на държавното управление. По този начинъ дефицититѣ, които възлѣзоха на 748 милиона лева, трѣбваше да бѣдатъ покрити после отъ заема, а това не е нищо друго, освенъ чрезъ срѣдствата отъ тоя заемъ да плащаме репарации. И ето сега ние стигнахме до открито поставяне на въпроса за комерсиализиране на нашитѣ политически задължения.

Мене ми се струва, че по въпроса за репарациитѣ правителството е проспало най-добритѣ моменти, въ които можеше да се упражни едно въздействие и върху общественото мнение, и върху факторитѣ, които играятъ голѣма роль. Ние имаме едно ержие, съ което правителството на Стамболийски — длъженъ съмъ да призная това — си е служило доста добре. Това ержие е разпореждането на чл. 122 отъ мирния договоръ. Ние не видѣхме нито единъ пътъ правителството на Демократическия съговоръ да прибѣгне до този членъ — да иска да се изучи стопанското положение на нашата страна. Ние стигнахме дори до положението, шото финансовиятъ комитетъ при Обществото на народитѣ да констатира, че нито Междусъюзническата комисия тукъ, нито българското правителство, което очевидно се намира въ затруднение да изплаща репарационнитѣ задължения, сѣ повдигнали въпроса за стопанското изучаване на нашата страна и за установяване възможноститѣ за плащане на репарации. Цѣлото това време, което ни дѣли отъ годината, когато се наложиха репарациитѣ, до момента, въ който се постави на окончателно разрешение тоя въпросъ, е проспано и нищо не е предприето, за да се освѣтли чуждото общественое мнение, за да се освѣтлятъ правителствата, които сѣ заинтересовани, да се представи действителното наше стопанско и финансово положение, за да можемъ да разчитаме и на съчувствието и на въздействието отъ страна на чуждото общественое мнение и на други институции въ разрешението на този въпросъ.

И ние днесъ сме изправени предъ положението да плащаме по 12 и половина милиона златни франка репарации въ продължение на 37 години.

Г. г. народни представители! Не ви ли прави впечатление, че въ всички обяснения, които правителството е дало чрезъ устата на г. министъръ-председателя и чрезъ обясненията, които дадоха г. г. министритѣ на финанситѣ и вътрешнитѣ работи чрезъ пресата, никѣде не става въпросъ за една глобална сума на нашитѣ репарации? На насъ се казва, че тѣ ще бѣдатъ или 12 и половина милиона, или 15 милиона златни франка годишно, но, въ всѣки случай, дали тѣ ще бѣдатъ 550 милиона златни франка, както бѣше уговорено съ спогодбата на Стамболийски, или друга нѣкоя цифра, това не ни се казва. Не мога да се освободя отъ подозрението, че тукъ има нѣщо, което още не е уяснено, нѣщо, което още не се знае, и нѣщо, което може би е въ разискване, въ изучаване и което не се съобщава на българското общество.

Прави ми впечатление, отъ друга страна, обстоятелството, че г. министъръ-председателятъ прави изявления тукъ, какво тия вноски нѣма да носятъ лихви, а г. г. министритѣ на финанситѣ и на външнитѣ работи, въ своитѣ първи изявления, когато влѣзоха въ българска територия, казаха, че ще има и лихви.

Д. Апостоловъ (д. ст): Не разбирате кое е анюитети.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това е le comble на лъжата. Съ такъвъ човѣкъ, разбира се, не можешъ да се обяснявашъ.

Г. Петровъ (нац. л): Фактътъ, че съществуватъ известни обяснения върху тия нѣща, ми дава да разбера, че тукъ има нѣщо неясно. Вие, г. министъръ-председателю, не се вълнувайте!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не се вълнувамъ.

Г. Петровъ (нац. л): Има нѣщо неясно, и Ваша длъжностъ е да го уясните.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: То е уяснено, но Вие не сте способенъ да разберете, че трѣбва да бѣдете почтенъ човѣкъ, когато приказвате.

Г. Петровъ (нац. л): Това е фактъ, изнесенъ въ пресата.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Каква преса?! Вчера тукъ се говори, че рапортъритѣ на вестницитѣ не сѣ схванали добре мислитѣ на г. г. министритѣ.

Г. Петровъ (нац. л): Вестницитѣ писаха, че министритѣ сѣ направили такива изявления.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тѣ не сѣ ги правили. Вестникаритѣ не сѣ ги схванали добре.

Г. Петровъ (нац. л): Мене ми се струва, че при всичкитѣ тия противоречия и тъмноти, които съществуватъ тукъ, и при всичкитѣ тия разправи около 12 и половина милиона, около 15 милиона върху анюитетитѣ и върху още проекти — всичко това води къмъ подготовяне на българското общественое мнение да приеме една спогодба, предпоставкитѣ на която сѣ поставени въ Парижъ може би сега или по-рано, за да се уреди репарационниятъ въпросъ, и утре Народното събрание да бѣде на нова смѣтка поставено предъ свършени факти. Азъ отправямъ единъ позивъ къмъ вашето родослюбие, да имате добрината да изнесете предъ Народното събрание тия въпроси въ пълната имъ свѣтлина, защото не се касае за надпрепусквания партизански, а се касае до едно дѣло, което може да обремежи живота на нѣколко поколения и да го направи невъзможенъ. Азъ нѣма да ви атакувамъ, ако дадете една спогодба на Народното събрание, която ще държи смѣтка за нашето народно стопанство, за податнитѣ сили на българския народъ, която ще бѣде отражение на вашитѣ усилия да помогнете на нашия народъ; азъ нѣма да вдигна ръка противъ нея, азъ ще я гласувамъ, когато съмъ убеденъ, че вие сте действували по единъ пътъ, който изключва всички други възможности. Но държанието ви поставя подозрение у менъ, че и тукъ, както и въ други случаи, търсите да подготвите едно положение, което ще ни изправи предъ страшни резултати.

Г. г. народни представители! Нима не знаете истината, че ако искаме да имаме успѣхъ бѣнъ, въ чужбина, ако искаме, шото нашитѣ национални задачи да бѣдатъ реализирани съ успѣхъ, ако искаме, шото нашето дѣло да се почувствува и да се знае, че въ подкрепа на него цѣлиятъ

български народът е сцеплен и единомислен, необходимо е да имаме вътрешно единство, да имаме вътрешен мир въ страната и да имаме убеждението, че нейният съдбини са въ ръцете на едно правителство, което ги защитава със всичката си енергия и което има способност да ги защитава?

Има ли мир въ нашата страна? Има ли спокойствие въ нашата страна? Вътрешното положение сигурно ли е, осигурен ли е животът на българските граждани, осигурен ли е техният имот, възможно ли е българските държавни институции спокойно да отправяват своите служби? Създадоха ли се тия условия? Резултатите от вътрешната политика на правителството са налице. Аз не мога да направя на г. министъра на вътрешните работи комплимент, който г. Пастуховъ вчера му правеше. Аз не мога, след като редът години заедно с него сме констатирали пакостните резултати на тая вътрешна политика и след като заедно с г. Григоръ Чешмеджиевъ сме я осъждали, да дойда до благосклонната поза на г. Пастухова. Каквито и да са изгледите на утрешния ден, онова, което е станало, онова, което е фактът въ миналото, което е получило нашето осъждане, то няма да се измени, както вътъръ да бъде, каквито и да са „международните настроения“ и „международните възможности“ за осъществяване на „конкретни искания“ въ даденъ политически момент, както много знаменателно се разправя въ резолюцията, взета отъ последния конгресъ на Социалдемократическата партия.

П. Якимовъ (д. сг): Това прави честъ на г. Пастухова.

Г. Петровъ (нац. л): Това прави честъ на Пастухова днесъ, но това вчера беше безчестие на Пастухова, по вашата оценка. Това му прави честъ само когато ви изнася, само когато поддържа у васъ перспективи да използвате властта и по-нататък. Но когато той ви осъжда, когато той прави констатации, каквито сме правили заедно с него толкова години, то е безчестие. Мърката ви се промъква споредъ случая.

Г. г. народни представители! Понеже разискваме въпроси отъ вътрешната политика на държавата, при което неминуемо и безъ съмнение трѣбва да се засегнатъ и междупартийните отношения, позволете ми да открия една скоба тукъ и да видимъ, какво въ сѣщностъ представлява това поведение на водителя на социалната демокрация въ България.

Тая тактика на примирение къмъ политиката на Демократическия съговоръ, тая тактика на благосклонност, тая тактика на комплименти отъ страна на представителите на българската социална демокрация е една тактика, усвоена отъ 6 месеца насамъ. Тя не е отъ днесъ, тя не е откакъ г. Рени Смитъ дожда въ България и откакъ биде приетъ въ двореца; тя е отъ много по-рано. Тя е една тактика, която щѣла да подготви условията на едно властване съ когото и да бъде то.

Х. Баралиевъ (с. д): Разбъркаха се фигурките!...

Г. Петровъ (нац. л): Съ Григоръ Чешмеджиевъ ние тукъ заедно осъждахме съ най-голяма енергия попълзновенията на правителството да завладѣе Столичната община чрезъ единъ законъ за нея, който се прие при много бури въ Камарата. Азъ си спомнямъ, че неговата последна речъ, както и много други преди нея, беше изпъстрена съ остри стрели срещу правителствената вътрешна политика; азъ, обаче, си спомнямъ сѣщо така, че съ тая речъ се изгърмѣха последните патрони на социалната демокрация въ България срещу кабинета на г. Ляпчевъ.

Следъ това г. Янко Сакъзовъ — тоя всеостраненъ общодѣлецъ — дойде съ своята речъ по бюджета на Военното министерство да спечели общите симпатии на Камарата и да бъде възнаграденъ съ ржкоплѣскания отъ всички страни.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Какво общо има това съ дебатите по отговора на тронното слово?

Г. Петровъ (нац. л): Ще ви кажа.

К. Кънчевъ (д. сг): Откривате новъ фронтъ!

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Нашите патрони няма да се свършатъ, ама и отъ вашите арсенали няма да вземемъ патрони! (Смѣхъ върѣдъ сговористите)

Г. Петровъ (нац. л): И отъ по-лоши арсенали ще вземете — започнахъ да вървамъ въ това!

К. Лулчевъ (с. д): Тая Ваша философия ще Ви трѣбва на друго мѣсто — въ вашите разправии! (Смѣхъ)

Г. Петровъ (нац. л): Моля, послушайте ме. Ние имаме енергия да се разправяме помежду си, имаме енергия и съ васъ да се разправяме.

К. Кънчевъ (д. сг): Въ Пловдивъ полича, че имате голяма енергия!...

Г. Петровъ (нац. л): Следъ тая речъ на Янко Сакъзовъ по бюджета на Военното министерство, дойде редовниятъ конгресъ на Работническата социалдемократическа партия въ България.

Г. г. народни представители! Първата задача на тоя конгресъ беше да промѣни името на партията — отъ „Работническа социалдемократическа партия“ тя стана „Социалдемократическа работническа партия“.

Х. Баралиевъ (с. д): Това е лъжа! Никакво име на партията не е промѣнено! Съжалявамъ, че сте шефъ на партия и не знаете най-елементарните работи!

Г. Петровъ (нац. л): Ако това не е станало, въ всѣки случай въпросътъ за промѣната въ името на партията е билъ сложенъ на дневенъ редъ.

Д. Нейковъ (с. д): Кажете какъ разтурената Радославистка партия стана Националиберална партия, за да си скрие фирмата и да излъже българския народъ.

Г. Петровъ (нац. л): Моля, моля, ще Ви отговоря.

Д. Нейковъ (с. д): Следъ като тая партия съсипа българския народъ, никога вече няма да го излъже!

Г. Петровъ (нац. л): Г-да! Той (Сочи Д. Нейковъ) беше проводникъ на училищната политика на Радославовата партия, а не азъ!

Д. Нейковъ (с. д): Защо тая Радославовата партия се срамува отъ името си и се нарича днесъ Националиберална партия? Гдѣ е Радославовата партия? Гдѣ е Тончевистката партия? Гдѣ е Стамболовата партия съ нейната националистическа външна политика? Гдѣ ви е външната политика? Гдѣ е България днесъ? Кой докара България до туй дередже? Кой докара тия репарации? (Ржкоплѣскания отъ сговористите)

Г. Петровъ (нац. л): Защо правите тия диверсии?

Д. Нейковъ (с. д): Диверсии ли правя?!...

Г. Петровъ (нац. л): Фактътъ, че ревете толкова, показва, че сте уязвени.

Д. Нейковъ (с. д): Кой закара България на заколение? Кой я докара до договора въ Ньойи? Кой я докара тия букаи? Кой даде Македония въ сръбски ръце? Кой даде Добруджа на ромъните? Кой предаде Тракия на гърците? Кой докара България до туй дередже? Радославистите. Безсрамници! (Ржкоплѣскания отъ сговористите)

Г. Петровъ (нац. л): Вие сте въ трогателно единство!...

Отъ сговористите: А-а-а! (Голѣмъ смѣхъ)

К. Кънчевъ (д. сг): Намираме го „трогателно“, когато Ви изобличаватъ!

Г. Петровъ (нац. л): Завчера вие гласувахте амнистия на Радославовъ и на неговата политика. Вие амнистирахте политиката на Радославовъ, а не азъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: И Вие гласувахте за амнистията.

Г. Петровъ (нац. л): Духовниятъ вождъ на този грѣмогласенъ господинъ (Сочи Д. Нейковъ) — всеостранниятъ общодѣлецъ Янко Сакъзовъ — въ онази епоха на заслѣпление, на помрачение на съзнанието на ужъ издигнатите хора въ България, написа една книга, на която посвещението беше върху дѣлото на Радославова. И тоя господинъ Янко Сакъзовъ беше пратеникъ на д-ръ Радославова въ Стокхолмската конференция. Вие (къмъ социалдемократите) служехте на политиката на Радославова.

К. Лулчев (с. д): Въ Стокхолм бѣха пратеницитѣ на Българската социалдемократическа партия, за да могат да спасят останалото отъ България.

Х. Баралиев (с. д): Миръ да сключатъ.

Г. Петровъ (нац. л): Вие бѣхте платени представители и агенти на Радославова въ Стокхолмъ.

Г. г. народни представители! Когато на мене ще правите тоя апострофъ, азъ имамъ още едно основание въ личната си партийна принадлежност да кажа, че не съмъ одобрявалъ политиката на Радославова, че не съмъ билъ за неговата политика.

Д. Нейковъ (с. д): Вие да мълчите!

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Вие се числѣхте въ неговата партия и носите отговорностъ. Страхливецъ! Вие сте винаги готовъ да не приемете отговорността на партията, но и вие носите отговорностъ за дѣлата на онзи, който потопи България въ кърви! Защо Ви е страхъ?!

Г. Петровъ (нац. л): Ти, който се обаждашъ отъ тамъ, спомняшъ ли си, че правителството на Радославовъ щѣше да падне отъ власть, ако народницитѣ не бѣха гласували неговитѣ кредити? Азъ на всички ви мога да отговоря.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Защо Ви е страхъ да поемете отговорностъ?! Ще вадите на голъ коремъ ножъ! Вие искате да хвърлите България въ новъ пожаръ!

Д. Нейковъ (с. д): (Къмъ Г. Петровъ) Нѣма власть за васъ, нѣма! Ще си видите ушитѣ по-скоро, отколкото да видите власть втори лѣтъ, издателите надъ българския народъ! Това да го помните!

Г. Петровъ (нац. л): Азъ съмъ длъженъ отъ тая трибуна още веднѣжъ да заявя онова, което моята партия е заявила чрезъ резолюцията на конгреса, . . .

Отъ сговориститѣ: Коя партия?

Г. Петровъ (нац. л): Националлибералната партия. — . . . че това минало, каквито и да сѣ нашитѣ отношения къмъ него, ние сме го оставили на оценката на историята. Вие (Къмъ д-ръ К. Милановъ) можете да имате свое мнение днесъ, но вие, които сте били сътрудници на това дѣло, не можете да го контестираате, не можете да се оплаквате отъ него. Ето, тамъ е г. Михаилъ Маджаровъ — всичкото ми уважение къмъ него — и той може да засвидетелствува, че народницитѣ, начело съ покойния Теодоръ Теодоровъ, гласуваха кредити на Радославовъ, когато властта на този Радославовъ бѣше застрашена. (Възвращения отъ сговориститѣ)

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Когато е обявена война, не можемъ да не гласуваме кредити за армията.

П. Якимовъ (д. сг): Може ли да се остави една армия безъ кредити въ врѣме на война?

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Какво Ви е страхъ отъ грѣховетѣ Ви?!

Г. Петровъ (нац. л): Г. Кънчо Милановъ! Успокойте се! Вие сте човѣкъ отъ друга генерация, която е навикнала да си служи съ тия сръдства! . . .

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Защо Ви е страхъ отъ вашитѣ грѣхове?! Били сте човѣкъ отъ друга партия! Безсрамникъ! И ти носишъ отговорностъ? Имай доблестъта да носишъ отговорностъ за всичкитѣ си грѣхове! Недей се отказва като Йуда отъ Христа!

Г. Петровъ (нац. л): Не мога да нося отговорностъ, защото азъ никога не съмъ билъ привърженикъ на тая политика, никога не съмъ одобрявалъ политиката на Радославова.

С. Димитровъ (д. сг): Голѣмъ нахалникъ сте вие!

Г. Петровъ (нац. л): Защо бе, търговецъ на свине?! Желая да зная.

С. Димитровъ (д. сг): Такъвъ нахалникъ не сме видѣли!

Г. Петровъ (нац. л): Трѣбва да се аргументирате. Трѣбва да имате много нравствена мощъ, за да хвърляте такава

обвинение по единъ въпросъ, който е въпросъ на моята политическа и лична съвѣсть.

С. Димитровъ (д. сг): Жалко е, че държите такава поведение!

Г. Петровъ (нац. л): Вие, ако бѣхте следили партийния животъ въ страната, ще знаете, че азъ съмъ привърженикъ на известната формула въ нашия политически животъ, чрезъ която това минало е отречено отъ нашата партия по начина, който ви изложихъ тукъ по-рано. И ако, г-да, трѣбва да признаете, че въ миналото сме поддържали тази политика, за себе си все пакъ азъ казвамъ, че никога не съмъ я поддържалъ.

С. Димитровъ (д. сг): Нѣмате смѣлостъ да носите отговорностъ за тая политика!

Д. Нейковъ (с. д): Отричате се отъ тая политика, както Йуда отъ Христа!

Г. Петровъ (нац. л): Азъ никога не съмъ билъ радославистъ, забележете това нѣщо. Вие искате да извъртате фактитѣ! И ако ние по този начинъ се отнасяме днесъ спрямо туй минало, ние все пакъ сме почтени и по-почтени отъ тия, които сѣ сътрудничили въ това дѣло, а сега го критикуватъ.

Д. Нейковъ (с. д): Я разкажете за държавнитѣ сѣдилища и за тѣхнитѣ присѣди!

Г. Петровъ (нац. л): Ще Ви кажа.

Д. Нейковъ (с. д): Я поразкажете за тѣхъ! Презъ държавнитѣ сѣдилища минаха ли „най-почтенитѣ“ държавници?

Г. Петровъ (нац. л): Тогава азъ съмъ ималъ толкова участие, колкото и вие.

Д. Нейковъ (с. д): Вие говорите за почтеностъ! Добре, разкажете за държавнитѣ сѣдилища, разкажете за присѣдитѣ, разкажете за затворитѣ, разкажете за аферитѣ, за произволитѣ, за вагонитѣ! . . .

Г. Петровъ (нац. л): Азъ съжалявамъ, че не е живъ Георги Кирковъ, за да ви види сега въ образа на истински катраници.

Д. Нейковъ (с. д): За държавнитѣ сѣдилища разправи, за тия, които минаха презъ тѣхъ.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ съмъ готовъ винаги и за тѣхъ да Ви разправа, но нѣма да повтарямъ това, което съмъ говорилъ.

Д. Нейковъ (с. д): Разправи, за какво бѣха дадени подъ сѣдъ министритѣ отъ кабинета на Радославовъ.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ ще Ви кажа още нѣщо за почтеностъта на този герой. (Сочи Д. Нейковъ) Той бѣше училищенъ инспекторъ при Радославовъ.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ бѣхъ инспекторъ и учителъ при много кабинети.

Г. Петровъ (нац. л): Той бѣше агентъ всрѣдъ гюмюрджинскитѣ турци да избиратъ Радославовитѣ депутати.

Д. Нейковъ (с. д): Оставете това. Я разкажете за държавнитѣ сѣдилища, моля Ви се!

Г. Петровъ (нац. л): Вдѣхновителътъ на г. Нейкова, г. Пастуховъ, въ тия решителни времена обичаше да отива въ кабинета на Радославова и да иска амнистия за своитѣ присѣди.

Д. Нейковъ (с. д): Кой?

Г. Петровъ (нац. л): Г. Пастуховъ.

Д. Нейковъ (с. д): Г. Пастуховъ не е чакалъ никаква амнистия. За каква амнистия говорите?

Г. Петровъ (нац. л): Амнистия на престѣпления по печата. Отричате ли това?

Г. г. народни представители! Азъ не съмъ завършилъ още съ Широка партиа. Пресичатъ ме отъ тамъ (Сочи социалдемократитѣ), за да отвлѣкатъ вниманието ми, но нѣма да успѣятъ. Широкосоциалистическата партиа, този кърлежъ въ нашия общественъ животъ, трѣбва да бѣде смазанъ.

Д. Нейковъ (с. д.): Я поразкажи нѣщо за обявяването на войната, какъ бѣше вмѣкната България въ войната! Народното събрание бѣше ли свикано и бѣше ли се произнесло за войната? Какъ обявихте войната, какъ втигнахте България въ войната?

Г. Петровъ (нац. л.): Това е вече история.

Д. Нейковъ (с. д.): История ли? Я разкажете тая история тукъ да я чуемъ и ние! Не Ви е срамъ!

Д-ръ К. Милановъ (д. ст.): Той ще се откаже свършено отъ либералитѣ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Моля Ви се, пазете редъ, г. Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д.): Г. председателю! Азъ моля извинение за тия апострофи, обаче трѣбва да знаете, че ораторътъ ни предизвиква.

Г. Петровъ (нац. л.): Какъ Ви предизвиквамъ?

Председателствуващъ В. Димчевъ: По предмета говорете, г. Петровъ.

Г. Петровъ (нац. л.): По предмета говоря, но виждате, че отъ тамъ (Сочи социалдемократитѣ) правятъ диверсии, искатъ да прекъснатъ вървежа на моитѣ мисли относно акцията на Широкосоциалистическата партиа.

Отъ сговориститѣ: А-ха!

Д. Нейковъ (с. д.): Ние искаме да разкажете, защо България е въ днешното си дереже.

Г. Петровъ (нац. л.): Г. Нейковъ! Дори като се абстрахирамъ отъ мисълта за последицитѣ, които дойдоха отъ политиката на д-ръ Радославовъ, азъ имамъ доблестта и туй да призная — и Вие сте длъжни да признаете — че тая политика се води за обединението на българското племе, . . .

К. Лулчевъ (с. д.): Обединихте го много добре!

Г. Петровъ (нац. л.): . . . че тя се води отъ гледна точка на голѣми наши държавни интереси.

Д. Нейковъ (с. д.): Вие направихте българското племе курбанъ на всички съседи. Вие му закачихте на шията единъ водениченъ камъкъ, който ще тежи на всички бѣдещи поколения — стоварихте му милиарди репарации. Ето какъ обединихте българското племе!

Г. Петровъ (нац. л.): Отъ хиляда години насамъ такава е трагичната историческа съдба на българското племе — да не може да постигне своя националенъ блѣтъ, който, обаче — увѣренъ съмъ въ това — нѣма да изчезне никога отъ гърдитѣ на който и да е българинъ.

Д. Нейковъ (с. д.): Пакъ ви се ще да полудѣете, но нѣма го майсторътъ вече.

Г. Петровъ (нац. л.): Азъ казахъ моитѣ възгледи, другарю.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Главата си съ пепель да посипете, по-добре ще направите.

Г. Петровъ (нац. л.): Тая социалистическа партиа, която се стреми да се приспособи въ дебритѣ на нашия животъ, която страда отъ една двойственостъ, която е едно недоразумение въ нашия политически животъ, защото по програма има исканията на Земледѣлския съюзъ, а по тактика е буржоазна, може ли да каже кѣде върви, изъ кой пътъ?

Д. Нейковъ (с. д.): Юрданъ Юрдановъ ли Ви научи на туй? Я поразкажете за социалистическата програма, тъй както я разбира Юрданъ Юрдановъ, прононсиранъ комунистъ, другаръ на Ленинъ, а днесъ другаръ на Георги Петровъ! Я поразкажете!

Г. Петровъ (нац. л.): Ще Ви разкажа.

Д. Нейковъ (с. д.): Не Ви ли е срамъ, бе!

Г. Петровъ (нац. л.): Не ме е срамъ, защото политическитѣ безчестия, на които сме свидетели, сѣ толкова голѣми (Възражения отъ сговориститѣ), че туй, което Вие, г. Нейковъ, казвате, бледнѣе.

Д. Нейковъ (с. д.): Забравяшъ, че си билъ представителъ на Радославовата партиа.

Г. Петровъ (нац. л.): Г. г. народни представители! Въ резолюцията на последния конгресъ на Социалдемократическата партиа има единъ пунктъ втори, въ който се казва: (Чете) „Върна на международния социализмъ, българската социална демокрация, като се бори самостоятелно въ политическитѣ си борби, не отказва временнитѣ споразумения и действия“ . . .

Д. Нейковъ (с. д.): Особено когато сѣ властвували радославиститѣ — особено тогава — тя никога не е отказвала помощта си за свалянето на единъ разбойнически, на единъ кървавъ режимъ, каквито сѣ били всички Радославови режими. Българската социалдемократия е партиа на принципи, обаче тя не може да търпи страната да се управлява отъ разбойници. И тая партиа никога не е отказвала да колаборира съ други партии, за да смъкне разбойницитѣ отъ власт (Рѣкопльскания отъ сговориститѣ) и да помогне да се тикне нашата страна въ единъ правиленъ нормаленъ и законенъ пътъ. Това е Широкосоциалистическата партиа, това е Работническата социалдемократическа партиа, и Вие си вземете много добра бележка за тази работа!

Г. Петровъ (нац. л.): Чакайте, азъ ще прочета резолюцията ви: (Чете) „ . . . тя не е отказвала временнитѣ“ — забележете, „временнитѣ“ — „споразумения и действия съ други трудови групи за конкретни придобивки“ — за мандати, то се знае.

Д. Нейковъ (с. д.): Я разкажи ти какъ си вземалъ мандата.

Г. Петровъ (нац. л.): „Конгресътъ не счита за измѣна на класата“ — класата! — . . .

Д. Нейковъ (с. д.): Ти иди по панаиритѣ да разправяшъ тия работи!

Г. Петровъ (нац. л.): „ . . . не счита за измѣна на класата и социализма участието на партията въ властта, стига то да става съ огледъ реалната сила на партията, важността на приживявания моментъ . . .“

Д. Нейковъ (с. д.): Разбира се! Нѣма да оставимъ тази страна само разбойници да я управляватъ. Ще влѣземъ въ властта, и скоро ще влѣземъ — трѣбва да запомнишъ това — и тогава ще си намѣрите мѣстото. Това да го знаете добре! Вие до сега щѣхте да си намѣрите мѣстото, но, за голѣмо съжаление, онѣзи (Сочи сговориститѣ) ви амнистираха. Вие ще има да видите бѣлъ вълкъ всрѣдъ бѣло лѣто!

Г. Петровъ (нац. л.): (Продължава да чете) „ . . . на поставенитѣ на разрешение задачи, създаденитѣ обществени и международни настроения“ — международни настроения! — „както и наличната партийна мощъ и нейното въздействие всрѣдъ обществото“.

Значи, въ първата частъ резолюцията приема самостоятелното действие, но въ втората — за временни придобивки — може да прави споразумения и действия съ други трудови групировки — съ Земледѣлския съюзъ, напр., да печели мандати.

Д. Нейковъ (с. д.): А Георги Петровъ използва ли демократитѣ въ Харманлийска околия, за да вземе мандатъ?

Г. Петровъ (нац. л.): Тамъ азъ имамъ 4500 национал-либералски гласове.

Д. Нейковъ (с. д.): Защо не излѣзешъ тогава самъ да се избирашъ?

Г. Петровъ (нац. л.): Излизълъ съмъ.

Д. Нейковъ (с. д.): Я разкажи колко пъти си избранъ досега самъ? Нито веднѣжъ. Защо лѣжешъ, защо заблуждавашъ?

Г. Петровъ (нац. л.): Азъ не лѣжа, не заблуждавамъ

Д. Нейковъ (с. д): Вие дадохте три мандата въ Харманлийска околия на земеделците, но не можахте да ги вземете.

Г. Петровъ (нац. л): Тъй да е, приемамъ го, но азъ питамъ тебе: колко пъти ти се избра самъ? Първия път те избра генералъ Русевъ, втория път — Георги Марковъ.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ се избрахъ съ червената бюлетина противъ официалната бюлетина на генералъ Русевъ. Ето Еню Колевъ е тукъ и той може да потвърди това. Азъ съмъ избирамъ и втори път пакъ съ самостоятелна листа.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ не съмъ като онѣзи, които могатъ да се подиграватъ. Азъ не си служа съ гаври и дивотии. Къмъ личността на г. Пастуховъ имамъ уважение, азъ оценявамъ неговата дейностъ като министъръ на вътрешните работи на 27 юлий 1919 г. Но онѣзи, които подриватъ основитъ на своята партия, азъ имамъ основание да ги критикувамъ.

Следователно, въ първата частъ на тая резолюция се говори за „временни придобивки“ — т. е. за мандатитъ. Оттамъ се вижда, че ще ставатъ коалиции съ трудовитъ групи. Но, съгласно съ втората частъ отъ резолюцията, въ която вече се говори за власт, понеже земеделците вече не влизатъ въ смѣжикитъ на широкитъ социалисти за управление, коалиции за властта може да се правятъ съ други групи — „споредъ важността на преживявания моментъ“, „споредъ поставенитъ на разрешение задачи“, „споредъ създаденитъ обществени, международни настроения“ и т. н. Както виждате, една политика, която е напълно политика на общо дѣло.

К. Лулчевъ (с. д): Тази политика, въ всѣки случай, се опредѣля отъ партията.

Г. Петровъ (нац. л): Значи, тази политика опредѣля Вашата партия! Карайте я тогава!

Д. Нейковъ (с. д): Да, ще я караме.

Г. Петровъ (нац. л): Следователно, ясно е, че вашата партия е съ това убеждение — а азъ не се съмнявамъ, че е съ това убеждение, защото тя е партия на чиновници, въ нейнитъ кадри нѣма работнически елементъ, това се е видѣло отъ борбитъ, които се водятъ въ тази партия — то тя е една партия, която търси само облагитъ отъ властта.

Д. Нейковъ (с. д): Работническиятъ елементъ се закара отъ Юрданъ Юрдановъ въ Националлибералната партия. Въ нашата партия комунистически елементъ нѣма, но нѣма също тъй и хайдушки елементъ, каквито има въ вашата партия. Тамъ е работата!

Г. Петровъ (нац. л): Благодарение на тия отношения, които политическитъ организации могатъ да иматъ къмъ управлението и къмъ властта въ страната, тази или утрешната; благодарение на тия промѣни въ настроенията и въ отношенията спрямо правителствата; благодарение на този явенъ развратъ, пълни доказателства за който даватъ дори и тѣзи партии, които претендиратъ да бждатъ идейни организации, вътрѣшното положение, устойчивостта на вътрѣшния политически животъ е нахърнена. И ние сме свидетели на едно положение, което е страшно.

Г. г. народни представители! Всички факти, които може да характеризиратъ една морална криза въ вътрѣшното положение на страната, сж налице. Вие виждате какъ се шири корупцията по всички линии.

Д. Нейковъ (с. д): Колкото за тая работа, вие имате патентъ.

Г. Петровъ (нац. л): Г. министърътъ на правосъдието ще внесе законопроектъ за подсилване мѣрките въ туй отношение. Г. министърътъ на правосъдието ще иска отъ насъ да се съгласимъ, щото мѣрката за неотклонение на провиненитъ чиновници да бжде задържане подъ стража. Това е единъ признакъ за моралната локвара, която съществува у насъ. Разбира се, и други факти изъ социалния животъ, които характеризиратъ престѣпността, и такива, които могатъ да бждатъ резултатъ на нищетата, която съществува въ живота, също така характеризиратъ вътрѣшното положение като ненормално, като лошо. Отъ

друга страна, виждате дори и въ партиитъ какъ въпроситъ се измѣстватъ и какъ нѣкои — за вътрѣшно партийни нужди и въ домогванията си до управлението — възлагатъ надежди върху чужди държави. Азъ не визирамъ цѣли организации, но за нѣкои водачи, или за нѣкои срѣди отъ тия организации съществуватъ опори въ чужбина, съществуватъ надежди за осъществяване на властогонски желания чрезъ помощъ отъ вънъ! Всичко това е белегъ на една анархия, която съществува въ нашия вътрѣшенъ животъ. Ние имаме разпокъсани партии и освенъ това имаме една политика на безгрижие, увѣнчана съ корона отъ резултати, една политика, която отъ 4 години насамъ се провежда въ нашия политически животъ. Това е политиката на г. Ляпчевъ.

Вие знаете, че когато дойде на властъ, той прокламира чрезъ своя вестникъ политиката на „со кротче и со благо“. Тази политика на „со кротче и со благо“ се свърши фатално. Азъ си спомнямъ, че на нея мнозина възлагаха надежди. Г. министърътъ на външнитъ работи дори въ една своя речъ, която бѣше произнесълъ въ Русе, каза, че отлукъ натагъкъ — това стана следъ промѣната на 4 януарий 1926 г. — ще има единъ другъ курсъ на политика, единъ курсъ на умиротворение вътрѣшно. По този начинъ той денонсирваше, той отказваше политиката на предшественика на г. Ляпчева — предишния министъръ на вътрешнитъ работи г. Русевъ. Е добре, кой е този другъ курсъ на политика? Какви сж резултатитъ на тази нова политика? Азъ не мога да сподѣля констатациитъ на г. Пастуховъ, че този режимъ не е по-добъръ. Не. Този режимъ е еднакво лошъ, както бѣше лошъ и режимътъ на г. Русевъ. При последния, наистина, имаше анархия въ вътрѣшното положение, но днесъ то се характеризира и съ други признаци. Днесъ отслабването авторитета на държавната властъ е твърде голѣмо, престижътъ на държавната властъ е падналъ, законността не играе роля въ отношенията на хората, почитането на закона е паднало подъ най-необходимия минимумъ на уважение и респектъ къмъ сѣжия. Днесъ имаме още и разбойнически нападения въ разнитъ крайща на България. И вземете всички тия прояви, съпоставете ги съ отношението, което г. министърътъ на вътрешнитъ работи държи къмъ тия прояви на морална локвара въ нашия общественъ и политически животъ, вземете срѣдствата, съ които си служи той, вземете отзвукъ, който извикватъ въ живота тия събития, и ще видите, че ние сме една страна на ориенталско безгрижие, страна, въ която се прилагатъ методи, които характеризираха нѣкога дейността на турскитъ сановници.

Ние имаме случая, който рѣдко се явява, съ Дочо Узуновъ. Следъ като създадохме закона за администрацията и полицията, съ който ужъ администрацията се отдѣли отъ полицията, съ който законъ се учреди специална Дирекция на полицията, при която се създаде отдѣление за държавната сигурностъ, което отдѣление има задачата да преследва тия банди съ политически характеръ, конспиративни и разбойнически, ние дойдохме до положението бандатата на Дочо Узуновъ да дойде въ България, да извърши многобройни престѣпления, които засѣгатъ държавната сигурностъ, да си отиде презъ мѣстото, презъ какъдето се знае, че ще си отиде, безъ да бжде заловена!

Г. г. народни представители! Това е, наистина, уникумъ, който не зная на какво се дължи: на неспособностъ ли или на бездействие. Задачитъ на отдѣлението за държавната сигурностъ — тая държавна сигурностъ, за която гласувахме и безотчетни 14 милиона лева — е тъкмо да преследва тия банди. Неговата задача бѣше да узнае, че четата на Дочо Узуновъ се готви да премине въ България. А това се знаеше отъ полицията. Доказателство за туй е статията на г. Григоръ Василевъ въ вестникъ „Прѣпоречъ“ отъ августъ т. г., въ която се съобщава, че въ Дирекцията на полицията е било известно отъ единъ емигрантъ, който се завърналъ отъ Сърбия, какво четата на Дочо Узуновъ се приготвяла да влѣзе въ България. Задачата на полицията бѣше да не допусне преминаването на четата въ предѣлитъ на царството. И ако по нѣкаква причина, която не се подава на контрола на тази полиция, четата би преминала — както и стана — задачата на тая полиция бѣ да открие следитъ и въ страната, следъ което пъкъ криминалната полиция — тая, съ която разполагатъ окръжнитъ управители и околийскитъ началници — трѣбваше да я залови или да я унищожи. Напразно тукъ, шъкъ и въ печата, Иванъ Петровъ хвърля обвинение срещу плѣвенския окръженъ управителъ, че не направи свѣрхчовѣшки усилия, за да хване Дочо Узуновъ. За тая безпримѣрна полицейска грѣшка вината лежи въ централното ръководство на полицията, на първо мѣсто у г. министра на вътрешнитъ работи, който е длъженъ да

подбира своя персонал, и следъ това въ Дирекцията на полицията, защото бандата не е обикновена разбойническа банда, защото нейното поддизаване тукъ става при условия, които позволяватъ залавянето ѝ — ако самото преминаване не можа да се предотврати.

Срещу тази банда, която действува конспиративно, която си служи съ свои явни наблюдатели, съ свои ятаци, които се движатъ по свои канали, трѣбваше да бѣде противопоставена една полицейска мрежа, която да се организира съ всички технически и модерни сръдства на полицията, предназначена за залавянето на подобни банди и на ятациѣ имъ. Не съ селскитѣ стражари и съ пандуритѣ на плевенския околийски началникъ трѣбваше да се организира залавянето на тая банда. Вие всички знаете, че залавянето на четата бѣше предоставено на селскитѣ потери и на мѣстнитѣ полицейски органи. Азъ не видѣхъ началника на държавната сигурностъ да предприеме нѣкакви действия, нѣкакви решителни мѣрки за разкриване на бандата на самото мѣсто, особено следъ предаването на единъ членъ на бандата, който разкри намѣрението ѝ да направи атентатъ върху желѣзницата. И което характеризира бдителността на Дирекцията на полицията, и което е курioзното, г. г. народни представители — въ момента, когато тая банда правѣше обира на гара Бокиловци, единъ отъ висшитѣ чиновници на държавната сигурностъ телеграфира, че открилъ следитѣ на бандата при с. Лесидрѣнъ, Тетевенско, отстоящо на 260 километра отъ мѣстото, кждето ставаше новиятъ обиръ отъ бандата Дочо Узуновъ! Такава е тая бдителностъ на полицията, щото когато бандата стига границата, и на другия денъ преминава вече въ Сърбия, висшитѣ полицейски органи, които я дирятъ въ Тетевенско, мислятъ, че сѣ открили диритѣ ѝ!

Очевидно е, значи, че държавната сигурностъ не е въ здрави рѣще, че срещу тия банди — които, нѣма съмнение, иматъ политическа подкладка, които атакуватъ устоитѣ на нашата държава — не се взематъ достатъчно мѣрки. То е затова, защото ние водимъ политиката на „со кротче и со благо“, то е затова, защото ние нѣмаме една опредѣлена линия на вътрешната политика; то е затова, защото, когато ни се поиска, забраняваме конгреситѣ на Земледѣлския съюзъ, а когато ни изнася, ние ги разрешаваме, но като ги разрешаваме, опредѣляме числото на делегатитѣ имъ; то е затова, защото когато се свикватъ професионалнитѣ съюзи на Комунистическата партия на конгресъ, ние имъ даваме свободни заседания, по-нататѣкъ ние ги преследваме, а днесъ не имъ даваме да проявяватъ своя животъ; то е затова, защото никога не е имало една ясна и открита политика по отношение тѣзи организации и по отношение на тѣхното поведение — една политика, основана на закона, една политика праволнейна, една политика, която да се оправдава отъ нуждитѣ на държавната сигурностъ; това е, защото г. Ляпчевъ иска да остави впечатлението, че е човѣкъ съ широка душа.

Това безгрижие, нѣма съмнение, ще се отрази утре върху главитѣ на българския народъ. Гжделичакъки страсти по начинъ, по който се действува, възбуждайки тия страсти и невземайки ѝ време предохранилели мѣрки, тѣ по-късно могатъ да се разразятъ въ страшни нещастия и страшни напасти въ нашата страна, и ние ще дойдемъ до положението на една пълна държавна анархия.

И правителството — когато ние атакуваме неговото управление, когато искаме смѣната му — казва: „Ето, тукъ е народното представителство, то има да реши този въпросъ“.

Г. г. народни представители! Въ единъ законодателенъ периодъ довѣрието на избирателя не остава отъ началото и до края постоянно и неизмѣнно. И ако е въпросъ за консултацията на народното довѣрие, ние имаме доказателства, че последното не се проявява вече, както се прояви въ началото на тая легислатура. Въ 1927 г., презъ м. май, вие дойдохте съ това болшинство, съ което сте тукъ. Многосъ съмнително, ако вие произведете днесъ избори — дори съ благосклонната помощъ на властѣта, съ разполагането съ тая властъ — дали бихте имали тия резултати, които тогава получихте. Азъ зная, че правителството, както на мѣстната преса, тъй и на чуждестранната, побърза да се похвали, че е получило на 3 ноемврий т. г. — при частичнитѣ градски и селски общински избори — 63% отъ гласоветѣ, подадени за различнитѣ листи.

Г. г. народни представители! Трѣбва да направимъ единъ разборъ на тия гласове, за да разберемъ кое е онова, което отразява общественото мнение, и какво собствено се крие подъ тия проценти. Нѣма нужда да си затваряте очитѣ и да си служите съ фактитѣ и цифритѣ, безъ да ги анализирате.

Т. Кожухаровъ (д. сг): И все пакъ цифритѣ иматъ значение. Въ 1913 г. вие съ 10 гюмюрджински турци съборихте България. И за едно добро управление също така цифритѣ иматъ значение.

Г. Петровъ (нац. л): Че цифритѣ иматъ значение, азъ съмъ съгласенъ съ Васъ, г. Кожухаровъ. Но нека видимъ сега какви резултати получи правителството въ градоветѣ на 3 ноемврий т. г. Въ Самоковъ правителството получи 947 гласа, а опозицията — 1190; въ Ихтиманъ — 280 правителството, а опозицията — 1040; въ Дупница — 1141 правителството, а опозицията — 1986; въ Кюстендилъ — 1382 правителството, а опозицията — 1684; въ Чирпанъ — 1101 правителството, а опозицията — 1681 и въ Провадия — 840 правителството, а опозицията — 1020.

Министъръ С. Василевъ: Обратното е вѣрно: 840 опозицията, а 1020 правителството.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Оставете го. Грѣшно е да поправяшъ този човѣкъ. Той не може да се поправи. (Рѣзкоплѣскания отъ сговориститѣ) Такъвъ недобросѣдствникъ спрямо фактитѣ не съмъ виждалъ досега, г-да!

Г. Петровъ (нац. л): Г. министъръ-председателю! Въ Провадия резултатътъ отъ избора е следниятъ: общограждански блокъ, състоящъ се отъ Демократическия сговоръ, обновени националиберали и радикали, е получилъ 1020 гласа; коалицията отъ обединисти, националиберали, демократи, широки социалисти, занаятчии, ядристи, земледѣлци, врабчовисти, томовисти и драгивисти, е получила 874 гласа; и работницитѣ сѣ получили 38 гласа.

Това сѣ приблизителнитѣ изчисления, които направихъ. Може би даннитѣ, които ми дадохъ отъ Вътрешното министерство, не сѣ прецизни, но това е съотношението на гласоветѣ. Може да има нѣкъде 50 повече, 50 по-малко; въ всѣки случай, въ Провадия Демократическия сговоръ нѣма самостоятелна листа. Тия сведения ги имамъ отъ Министерството на вътрешнитѣ работи, а шефътъ на това министерство ги оспорва. Вижда се, че той не ги знае.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ вече съ Васъ не се занимавамъ, защото такъвъ недобросѣдствникъ, такъвъ изопачвачъ на факти не съмъ виждалъ.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ цитирамъ официалнитѣ сведения.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ не Ви слушамъ — казахъ Ви.

Министъръ С. Василевъ: Въ Провадия отъ 18 съветници 10 сѣ сговористи, а 8 опозиция.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ гледамъ съотношението на гласоветѣ.

Така че по тия изчисления въ изборитѣ на 3 ноемврий въ градскитѣ общини правителството е получило 5.440 срещу 8.600 гласа, дадени за опозицията.

П. Якимовъ (д. сг): Гледай общия резултатъ.

Г. Петровъ (нац. л): Очевидно е, че тамъ, кждето народната волѣ, довѣрието на избирателитѣ може да се прояви по-свободно, по-ясно, по-опредѣлено и по-незаинтересовано — сиречъ въ градоветѣ — тамъ правителството е бито. Но вие сега се позовавате на резултата отъ изборитѣ въ селата. Е добре, азъ нѣма да говоря за качеството на вота на тия избиратели.

Н. Кемилевъ (д. сг): Защо не искашъ да говоришъ?

Г. Петровъ (нац. л): Г. г. народни представители! Нима вие отричате, че за тия листи на „втория Демократически сговоръ“ не гласуватъ земледѣлци, комунисти и други, които вършатъ това, за да не бѣдатъ преследвани отъ властѣта? (Възражения отъ сговориститѣ) Нима вие можете да отречете тоя фактъ? Нѣма съмнение, че поради отношенията, които съществуватъ както въ вашата партия, така и въ другитѣ партии, може да има раздвигване на гласоветѣ, но това болшинство отъ гласоветѣ за вашата партия въ селата е болшинство отъ гласове на прикрили себе си чужди привърженици, а не на привърженици на

Демократическия сговоръ. По този начинъ ориентирани, по броя на гласоветъ, за истинското настроение на избирателитъ, ние виждаме какъво е отношението на избирателния корпусъ къмъ васъ.

Следователно, г-да, тоя козъ, който вие обичате да използвате въ пререканията си съ насъ тукъ, е козъ, който не струва нищо, е едно съображение, което не може да се противопостави на констатацията, която ние правимъ.

Г. министър-председателътъ снощи и днесъ пакъ подмѣта за новата властъ. Нѣма съмнение, че новата властъ ще дойде и вие самички трѣбва да помислите за нея. Азъ ви казахъ одеа, че трѣбва да помислите за нея, за да не би мекиятъ дюшекъ да стане твърдъ, да не би това, което може да послѣдва следъ вашето падане отъ властъ, това, отъ което се боите, това, което смуцава вашето спокойствие, наистина да настѣпи. Азъ знамъ, че смуговетъ у насъ трѣбва да се избѣгватъ, че страститъ трѣбва да се притѣпаватъ, обаче трѣбва една елементарна почтеностъ въ отношенията между партиятъ. Ако вие поддържате тия отношения, които се манифестиратъ сега спрямо Национал-либералната партия и спрямо другитъ политически организации, азъ не знамъ какъ ще се приближимъ къмъ този вътрешенъ миръ, отъ който вие най-напредъ имате нужда. Когато ви говоримъ за нова властъ, вие имате смѣлостта да ни питате: „А кой ще ни замѣсти?“ Но въ сжщностъ не тоя въпросъ васъ ви интересува. Васъ не ви интересува кой ще ви замѣсти, а ви интересува кой ще осигури вашето спокойствие (Възражения отъ сговориститъ), кой ще ви запази, кой нѣма да потърси отговорности за вчерашния денъ, кой ще забрави ония партизански изстѣпления, на които вие се отдалохте. Вие, които възбудихте спорове не само въ вашата собствена срѣда, но и въ друга една срѣда, която трѣбваше да пазите, която трѣбваше да тачите, която не трѣбваше да вмѣквате въ ежедневнитъ разпри на нашия животъ, вие трѣбва да помислите за възможноститъ които се откриватъ въ бѣдше, вие трѣбва да помислите за това, изхождайки не отъ егоистични съображения, но отъ съображение за спокойствието на страната, за спокойствието на нейнитъ институции, за единството на нейнитъ опори. За тѣхъ ви говоря азъ и мисля, че, безъ да ги назовавамъ, вие ще разберете за кого става дума. Защото, ако вървимъ по пътя на нашето политическо развитие така, както вие сте тръгнали; ако и занапредъ ние останемъ пакъ две настрѣхнали страни, . . .

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Ти си настрѣхналь.

Г. Петровъ (нац. л): . . . който се борятъ, които се дебатъ, които искатъ да се унищожатъ; ако и въ тази гражданска война, която сега е прикрита, но която поради тая политика по-нататкъ ще избухне, сме все тия, които сме днесъ, тогава нѣма бѣдше за тази страна, тогава нѣма спокойствие за тоя народъ. Недейте забравя, че това, което ви говоря, не го говоря като партизанинъ.

Отъ сговориститъ: А-а-а!

Г. Петровъ (нац. л): Помислете за утрешния денъ на България, помислете за спокойствието на българския народъ и за възможността да се предаде той на своитъ културни и стопански задачи.

С. Савовъ (д. сг): Трѣбва да те направятъ министъръ, че да внесешъ спокойствие!

Министъръ С. Василевъ: (Къмъ оратора) Вѣрвате ли това, което приказвате?

Т. Кожухаровъ (д. сг): Той го вѣрва, но партията му не го вѣрва.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ правя единъ позивъ за разбирателство съ васъ.

Министъръ С. Василевъ: Какви сж тия заплашвания?

Г. Петровъ (нац. л): Нѣма никакви заплашвания, а има единъ позивъ за опомняне, за влизане въ истинскитъ пътища на нашето политическо развитие, единъ позивъ, който цели да осигури спокойствието на нашата страна, единъ позивъ, който не иска да ни раздвоява, който не иска да ни остави ожесточени политически противници, и който цели, щото въ бѣдшето да не останемъ смъртни врагове. За това ви говоря, това plediramъ. Не трѣбва да се само-

забравяте въ вашето партизанско заслѣпление и да мислите, че като ви говоря за нова властъ, нѣмамъ предъ видъ висшитъ интереси на държавата, а имамъ за целъ да ви се отнеме властта.

С. Савовъ (д. сг): Слабъ ти е ангелътъ!

Г. Петровъ (нац. л): Г. г. народни представители! Азъ трѣбва да привърша моитъ бележки и да напусна тая трибуна.

С. Савовъ (д. сг): Много хубаво ще направишъ.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Единственото умно нѣщо, което можешъ да направишъ, е само туй.

Г. Петровъ (нац. л): Ако такава е положението въ нашата страна, ако ние имаме бележитъ на една анархия, какви сж задачитъ на нашитъ общественици, на които сж възложени надеждитъ за бѣдшето на нашата страна? Най-напредъ: постигане вътрешно сцепление, постигане вътрешно умиротворение на страната; да притѣпимъ тия страсти, които ни правятъ насъ, хората отъ една и сжща нация, врагове помежду си. Ние трѣбва да се потрудимъ, както казахъ, да сцепимъ нашата държава, да създадемъ уважение къмъ нея отъ страна на нейнитъ подданици, да почувствуваатъ тѣ, че държавата не е тѣхенъ врагъ, а тѣхенъ покровителъ. Ако вие, които говорите за държавната идея, за развитието на тая страна, имате присърдце това, вие сте длъжни да заработите въ това направление чрезъ разумни действия. Азъ ви виждамъ какъ свършвате вашата фатална деятельность; азъ ви виждамъ какъ на прощаване искате да разрушите всичко онова, което може да укрепи духа въ страната и почитането къмъ държавнитъ институти.

Г. г. народни представители! Не забравяйте, че ние се намираме въ една международна обстановка, за която сжщо така трѣбва да държимъ смѣтка. Въ Европа вѣе единъ духъ, предъ който азъ се прекланямъ и за който не мога да не държа смѣтка. Тоя духъ е отражение на начала, които може да донесатъ облекчения за нашия държавенъ животъ. Вие виждате какъ идеята на Шреземана завладѣ европейскитъ канцеларии; вие виждате какъ неговитъ усилия се увѣнчаватъ съ успѣхъ; вие виждате какъ пактътъ Брианъ—Келогъ се посрѣща съ въодушевление отъ свѣта; вие виждате какъ, като последствие на този пактъ, идва конференцията за обезоръжаването и предложението на американския президентъ Хуверъ за третиране параходитъ, които носятъ храна за воюващи държави, като болнични параходи. Вие виждате какъвъ новъ духъ вѣе въ свѣта, къмъ който ние трѣбва да се приспособимъ, за да можемъ да понесемъ нещастията, които — да приема това — политиката на една партия може да е причинила на тая страна.

Недейте мисли, че само ония, които не сж били привърженици на тая политика въ миналото, иматъ право да мислятъ за тая страна. Недейте мисли, че въ моитъ гърди не може да тупти сърдце, което обича тая страна, защото въ нея се родихъ, всрѣдъ този народъ живѣхъ и работихъ, защото вѣрвамъ въ неговото бѣдше, тъй като той е народъ, който живѣ 500 години въ робство, но който, въпрѣки всички превратности на историята и на сѣдбата си, можа да даде изражение на чувства и качества, каквито никой другъ народъ не е отбелязаль. Говоря за подвизитъ на полето на честта. Той е единъ народъ трудолюбивъ, имащъ толкова зложоби на ценности въ своята душа, който може да има добро бѣдше, да постигне блѣскавитъ перспективи, които се очертаватъ за нашето племе. Ние имаме нужда отъ сътрудничество и разбирателство, отъ ясно поставяне на нашитъ задачи. И когато осъществимъ това, тогава пакъ, както въ миналото, звездата на България ще грѣене свѣтло.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Българския народъ го обезглавиха такива хора като Васъ, които до шията сж кални, които иматъ много нечисти дѣла. Такива речи той ги счита за най-голъма фарисейщина, за най-голъма гавра съ неговата сѣдба. Хора, които сж затънали до шия въ позоръ, въ престѣпления, въ беззакония, даватъ на народа морални наставления! Тежко и горко на България!

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ораторитъ, които ме предшестваха на тая трибуна, имаха голѣмата задача и високата мисия да изло-

жатъ разбиранията на представляванитѣ отъ тѣхъ политически течения по голѣмитѣ въпроси на управлението. Въ различие отъ тѣхъ азъ трѣбва да подчертая, че нѣмамъ качеството да говоря отъ името на нѣкоя парламентарна група, защото за това не съмъ натоваренъ, нито пъкъ по положението си имамъ качество да представлявамъ която и да е парламентарна група. Изпълнявамъ единъ обикновенъ дългъ на народенъ представителъ, като вземамъ думата по отговора на тронното слово. Това ми положение ми дава свободата да говоря тъй, както разбирамъ, тъй както моята съвестъ определя и схваща голѣмитѣ въпроси, които днесъ интересуватъ българския народъ.

Г. г. народни представители! Съдържанието на тронното слово, върху което се захвърлиха по такъвъ начинъ оубѣзи, които ме предшествуваха на трибуната, азъ го схващамъ като единъ апелъ на правителството къмъ българското Народно събрание, къмъ българския народъ. Въ тия минути, когато правителството на България е заето съ една голѣма задача — да печели придобивки за българския народъ и за българската държава — ека въ Народното събрание за моментъ затихнатъ всички други разpravки, за да можемъ всички ние обединени по този въпросъ, съ едни общи разбирания, да дадемъ изразъ на едно сплотяване въ защита на голѣмитѣ народни и държавни интереси.

Г. г. народни представители! Българскиятъ народъ хвана този апелъ на българското правителство. За това ние имаме единъ много обѣщущъ фактъ. Тукъ, въ София, преди нѣколко дни, като че по даденъ единъ сигналъ, въ една и съща минута граждани отъ различни политически убѣждения, съ различни политически вѣруята, отидоха да изявятъ своята солидарностъ, да кажатъ: „Ние считаме, че въ българския народъ се върши една неправда, ако сега, когато става ревизия на въпроса за репарациитѣ, пакъ се иска България да бѣде задължена да плаща“. Това единодушие, проявено по единъ така чудно внушителенъ начинъ, г. г. народни представители, говори много за качествата на българския народъ. Наистина, и тукъ пакъ известно партизанство не можа да се задържи; известни хора като че не можаха да схванатъ значението на този моментъ и пожелаха да използватъ това дѣло за едни задачи, които въ този моментъ не могатъ да бѣдатъ задачи на българския народъ. Но самъ по себе си този фактъ говори за ценнитѣ качества на българския народъ. Голѣми страдания преживѣтъ този народъ, много неволи понесе той, дълбока тъжа притиска душата му, но все пакъ той запази своитѣ черти на единъ народъ съ благородни качества и съ твърда воля.

Г. г. народни представители! Азъ не желая да се поддържа отъ тази трибуна, че българскиятъ народъ и неговитѣ управления нѣкога сѣ имали за задача да подготвятъ войни. Българскиятъ народъ всѣкога е билъ противъ войнитѣ. Българскиятъ народъ е билъ противъ войнитѣ и тогава, когато въ турско време подготвяше своето духовно освобождение; българскиятъ народъ е билъ противъ войнитѣ и тогава, когато въ турско време подготвяше своето политическо освобождение. Българскиятъ народъ не желалъ войната и когато я води въ 1885 г., и когато я води въ 1912 г., и когато я води въ 1915 г. Българинътъ всѣкога и навсѣкѣде е желалъ едно: правата му на човѣкъ и на гражданинъ да бѣдатъ зачетени, да бѣде оставенъ да живѣе въ миръ. Той не е желалъ войната; не я е желалъ по-рано, днесъ още по-малко я желае, защото знае какво значи война, знае какво значи да понесешъ всички нещастия отъ една война. Знае го това българскиятъ народъ, знае го и онзи край, отъ който азъ се избирамъ. Тукъ азъ съмъ длъженъ да го подчертая.

Г. г. народни представители! Българскиятъ народъ не желае война, но българскиятъ народъ е свободолюбивъ народъ, народъ съ широка душа, народъ, който знае да тачи чуждата свобода, но желае да бѣде зачитана и неговата. Та българскиятъ народъ не дава ли на всички, които желаятъ да видятъ и които могатъ да слушатъ, доказателства, че той може да живѣе съ всички въ другарство и приятелство? Още повече той може да живѣе въ приятелство съ сходни раси, съ братски народи. И ако могатъ да съществуватъ недоразумения, тѣ въ никой случай не излизатъ по инициатива на българския народъ, на българското племе. Българскиятъ народъ е готовъ да дава живота си за своята свобода, за своитѣ права. Така е. Но той не желае това да става непременно съ войни и да понася жертви отъ войни. Българскиятъ народъ е доволенъ сега, че голѣмитѣ въпроси на право и на правда могатъ да се разрешаватъ не съ войни; българскиятъ народъ е

доволенъ, че лека-полека въ свѣта вече се установява институтъ, който въ течение на времето да може да решава всичкитѣ международни конфликти, да може да решава въпроситѣ по миренъ начинъ, по начинъ, што мирътъ да бѣде осигуренъ и правото да бѣде гарантирано. И българскиятъ народъ всѣкога е заявявалъ и подчертавалъ довѣрието си въ Обществото на народитѣ — че то наистина ще може да му спомогне въ разрешаването на онѣзи голѣми задачи, които му предстоятъ днесъ, а именно: да защити своитѣ права.

Но, г. г. народни представители, макаръ правдата да съществува въ свѣта — тя е много стара — войнитѣ и нанесохъ толкова голѣми поражения че тя мъчно чува и сама никога не идва; трѣбва да я викашъ, трѣбва много да я викашъ, и специално за насъ, българитѣ, нужни сѣ голѣми усилия, за да ни чуе тя, защото между насъ и нея сѣ изправени много прегради, които ние трѣбва да преодолѣемъ, и за преодоляването на които се изискватъ много усилия — изискватъ се усилията на цѣлия народъ.

Г. г. народни представители! Не азъ ще го кажа, чужденецъ го е казалъ: „Никой народъ, никоя държава не е толкова много клеветена, колкото българскиятъ народъ и българската държава“. Затова необходимо е да се развиятъ голѣми усилия, за да защитимъ ние нашето право като държава. Но за да постигнемъ това, не е нужно да вършимъ акции, действия, които могатъ да създадатъ конфликти и недоразумения. Нека изнасяме фактитѣ ясно, чисто, нека изнасяме истината и тя лека-полека, по невидими пътища, може би бавно, но сигурно, ще достигне до правдата. Това изнасяне е дългъ на българскитѣ граждани, дългъ е и на българското правителство. И специално по този въпросъ, върху който толкова много се спиратъ всички, но който собствено не е поставенъ на дебатирание съ задача да получи решение отъ Народното събрание, нашата обща задача — и на управление, и на гражданство — е да работимъ, за да проникне истината тамъ, дето трѣбва да отиде, за да могатъ въпроситѣ, които засѣгатъ интереситѣ на българската държава, да получатъ правилно разрешение. Днесъ вече тѣзи въпроси се решаватъ отъ свѣтовната съвестъ, отъ свѣтовнитѣ държавници; свѣтовната съвестъ и свѣтовнитѣ държавници трѣбва да бѣдатъ освѣтлени.

Но, г. г. народни представители, длъженъ съмъ да призная, че ние като че не правимъ всичко за постигането на тази целъ. Направи ми тежко впечатление, когато на публичното събрание, устроено въ София отъ Социалдемократическата партия, единъ голѣмъ общественикъ, чужденецъ, каза на насъ българитѣ: „Азъ идѣхъ въ България съ убѣдението, че българскиятъ народъ може да плаща голѣми репарационни тежести; като престояхъ два дена, измѣнихъ убѣдението си“. Това е единъ чужденецъ, който участвува въ Обществото на народитѣ, който има влияние при решаването на международни въпроси. Той ви казва: „Преди да дойда въ България, бѣхъ съ друго убеждение — днесъ моето убеждение е измѣнено“.

Г. г. народни представители! Това показва колко голѣма е нашата задача: да се мжчимъ, што положението на България да бѣде узнато не, а да бѣде добре познато, защото тамъ, когато се решаватъ голѣмитѣ въпроси за българския народъ и за българската държава, всѣко неведение може да причини пакостъ на нашата страна. Вѣрно е, че ние сме бедна страна, която не може да плаща разкоша на други държави — да си служи съ хора, които да работятъ въ тази насока — но все пакъ азъ считамъ, че при подборъ на личноститѣ, които се натоварватъ съ тази задача, бихме постигнали по-голѣми резултати отъ тѣзи, които постигаме. Жалката действителностъ, обаче, на нашия политически животъ ни прѣчи да използваме много наши сили, които биха били полезни за българската кауза. Такава е традицията, такива сѣ политическитѣ нрави у насъ. Но задачата на държавника, на управника е, когато схваща, че известни нрави сѣ пакостни за интереситѣ на държавата, да прояви усилия, за да надрастне условията, да създаде онова, което е полезно и да пренебрегне онова, което е пакостно.

Г. г. народни представители! Апелътъ на правителството, да не засѣгаме други въпроси въ дебатитѣ по отговора на тронното слово, не биде чутъ, не биде възприетъ. Тукъ се разискваха въпроси, които азъ не мога да отмина.

Отъ тази трибуна се говори и отъ преждеговорившия за голѣмитѣ задачи на нашата външна политика. Ще ми позволите да не се спирамъ върху този въпросъ. Само ще подчертая, че по разбирането на българския народъ, на това гражданство, между което ние живѣемъ и чнето

бждеше ние като че създаваме, не се смѣта, че задачигъ на нашата външна политика сѣ малки. Да се поправятъ неправдигъ, които сѣ причинени на българския народъ; да се постигнатъ облекчения на онѣзи тежести, които сѣ наложени; да се успокоятъ българинигъ за сждбата на своигъ братя — това сѣ въпроси, които, по моео разбиране и по разбирането на българскитъ граждани, могатъ да ни интересуватъ въ голѣмата външна политика, която тукъ се чертаеше отъ преждеговорившия, и за която той искаше, щото министърътъ на външнитъ работи денонощно да стои въ кабинета си, за да дава директиви на своигъ агенти и пълномощни министри, да ги напѣтствува.

Г. г. народни представители! Наистина, българскиятъ народъ очаква поправяне на голѣмитъ неправди, които, при разгорещенитъ страсти въ 1918 и 1919 г., можахъ да бждатъ сторени спрямо него, но които днесъ не могатъ да намѣрятъ оправдание въ новия курсъ на международната политика, въ новата насока на международния животъ. Българинигъ и днесъ не може да разбере, защо се поддържа положението, създадено въ Западнитъ покрайнини, защо бѣше тази граница, която наистина е невъзможна. Ако международнитъ въпроси биха се разрешавали по справедливостъ, сѣ правда и сѣ човѣщина българскиятъ народъ е въ право да очаква, че тази неправда, днесъ вече неуждна, би се премахнала.

Но и въ това отношение като че ли ще трѣбва да понесемъ едно разочарование. Бѣха моменти, когато по този въпросъ българскиятъ народъ можеше да бжде въ положение на обвинителъ, можеше високо да издигне гласа си, за да разбере свѣта онази голѣма неправда, която е извършена съ него. Случката въ Стрезимировци, една покъртителна случка, като че заглѣхна, замръ и ние виждаме днесъ комисиия, които нареждатъ нашитъ съседски отношения, като се хвърля було на всичко онова, което става и като се смѣта, че създаденото е неоправимо. Тежестигъ, г. г. народни представители, които се срупаха върху българския народъ, сѣ непоносими за него, защото въ своето съзнание той счита, че нѣма никаква отговорностъ за своето участие въ войната, заради което му наложиха всичкитъ тия тежести.

Третиятъ въпросъ, който интересува българското гражданство, е въпросътъ за положението на неговитъ братя, съ което наистина ще трѣбва всѣкога да се занимаватъ онѣзи, които ръководятъ сѣдбинигъ на българския народъ. Въпросътъ за сждбата на малцинствата, ако е единъ въпросъ на човѣщина за другитъ народи, за българския народъ е въпросъ на спокойствие, въпросъ на миръ, душевенъ, вътрешенъ. И ето защо ние сме въ правото си да очакваме постоянни, неуклонни старания на българския народъ и на неговото управление да бжде изтъкванъ този въпросъ предъ свѣтовната съвѣсть и отъ уредницитъ свѣтовнитъ сѣдбини той да получи едно разрешение, при което българскиятъ народъ действително да намѣри своя вътрешенъ миръ и спокойствие.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че въпросътъ за репарациитъ, засѣгнатъ отъ тази трибуна, не може да бжде едно срѣдство, чрезъ което да се постигатъ задачи на вътрешното наше управление, на вътрешната наша политика. Право е онова, което се поддържа, че въпросътъ за репарациитъ днесъ дохожда да изненада българското общество въ единъ моментъ на голѣма, на тежка стопанска криза.

Г. г. народни представители! Въ свръзка съ стопанската криза онзи день единъ отъ г. г. министритъ тукъ направи единъ апострофъ, че стопанската криза не съществува отъ днесъ, че тя е още отъ времето на дружбашитъ. Тя е и отъ по-рано, тя е още отъ войнитъ, тя е непосредствено послѣствие на войнитъ. Войнитъ създадохъ голѣми разрушения въ нашитъ стопанства, особено въ нашитъ земеделски стопанства. Нарастването на населението само по себе си всѣкога, въ всички времена създава нужди, които искатъ удовлетворение. Ако по-рано българскиятъ земеделецъ се е чувствувалъ стѣсненъ въ удовлетворение на своигъ нужди, които бѣха малки, следъ войнитъ неговитъ нужди станяха извънредно голѣми, а срѣдствата, съ които можеше държавата да му се притече на помощъ, бѣха свършено малки, свършено незначителни. Затова, даже въ години, когато има плодородие, българскиятъ селянинъ нѣма покупателна способностъ, не може да отиде на пазара да направи покупки, за да създаде поминѣкъ на занаятчията, на търговеца на индустриалеца. Даже когато плодородието даде на селянина доходъ, неговитъ задължения толкова много сѣ порастнали, че той не е въ състояние да погасява лихвитъ на своигъ задължения, а камо-ли да удовлетвори своигъ човѣшки и домакински нужди.

Г. г. народни представители! Нашата страна следъ войната бѣше въ сѣщото онова положение, въ което се намираше следъ освободението. И тогава нуждитъ на нашето земеделско стопанство бѣха извънредно голѣми и се появи нужда българската държавъ да се притече на помощъ на селянитъ чрезъ Народната банка, за да могатъ тѣ да изкупятъ земитъ отъ турцитъ, да създадатъ свой инвентаръ, да създадатъ възможностъ за свой поминѣкъ. Правъ е въ доклада си по създаването на Българската народна банка тогавашниятъ ръководител на финансовитъ служби, който е билъ чужденецъ, като излага до министра на финанситъ: „Ако българскиятъ народъ при своята простота бжде оставенъ безпомощенъ въ ржцетъ на лихваритъ и банкеритъ, той ще бжде съсипанъ, той ще бжде унищоженъ. Държавата е длъжна да му се притече на помощъ, за да го избави отъ ржцетъ на лихваритъ“.

Убеденъ съмъ, г. г. народни представители, че това съзнание не липсва днесъ, не е липсвало и въ другитъ правителства непосредствено следъ войната. Но то не може да помогне на населението. Всички наши усилия да повлигнемъ производството въ страната биха отишли напраздно, ако необходимиятъ за всѣко производство достатѣченъ и евтинъ кредитъ не се даде на производителитъ. А на земеделеца не може да се даде навреме евтинъ и достатѣченъ кредитъ. Производителътъ е задължителъ къмъ частни лица и къмъ частни банки, които намиратъ начини да си създаватъ леко голѣми печалби за негова смѣтка. Въ нашия Видински край частнитъ банки, макаръ законътъ да ограничава лихвенния процентъ, намиратъ косвени начини да го увеличаватъ. За да му дадатъ пари, осигуровка ще му направятъ, която той нѣма да поддържа, но първата премия ще си плати; акции ще му продаватъ на номинална цена, когато тѣ иматъ по-ниска цена и т. н. — срѣдства намиратъ, тѣ сѣ изобретателни въ това отношение. Всѣки земеделецъ има нужда отъ единъ оборотенъ капиталъ за семе, за работници и пр. Този оборотенъ капиталъ, когато дойде копане, когато дойде оране, когато дойде жетва, земеделецътъ го търси у различни капиталисти, лихвари, банкери, ако не го намѣри въ държавнитъ банки. А послѣдницитъ отъ това сѣ известни. Никое земеделско производство не може да издържа голѣмитъ лихви, които взематъ лихваритъ и частнитъ банки. Голѣмото нещастие на земеделския народъ е тамъ, че не може да му се даде евтинъ и достатѣченъ кредитъ отъ държавата. Земеделецътъ отива въ Земеделската банка да иска кредитъ, 8.000 л., колкото му трѣбватъ да си купи единъ волъ, а му даватъ 5.000 л. или 6.000 л., значи, другитъ 2.000 л. трѣбва да ги търси отъ частния капиталъ, а това значи нищо да не му се помогне, защото и волътъ ще отиде, и капиталътъ на банката не може да се повърне.

Това, г. г. народни представители, обяснява достатѣчно, защо нашиятъ селянинъ, даже тогава, когато има плодородие, не може да отиде на пазара да купи стоки отъ занаятчията и търговеца. А кой е кочоматорътъ на занаятчийскитъ произведения и на стокигъ на търговеца? Безспорно, това е селянинигъ. 80% отъ българския народъ е въ селата — 790 хиляди селски домакинства. Ако тѣ не могатъ да консумиратъ, търговецътъ нѣма да има работа. Безспорно е, че кризата въ земеделското стопанство, недостигътъ на срѣдства, съ които да си достави това стопанство нуждитъ му продукти, създава кризата и въ занаятчийството и въ търговията, и въ индустрията.

Г. г. народни представители! Не може и търговията да се похваля, че на нея се даватъ кредититъ, нуждни за развитието ѝ. Народната банка, по идеята на онѣзи, които ръководятъ нейното дѣло, по идеята на българското правителство, сѣ наше съдействие, сѣ натовари съ едни задачи, които я повдигнаха малко по-нависоко и я поотдалечиха отъ нашия всѣкиденъ животъ. Оставиха се и търговци и индустриалци да търсятъ кредити въ частнитъ банки.

Г. г. народни представители! Нѣма защо да се спирамъ върху онова, което днесъ е на пазара, защото то е на всички известно. Г. министъръ-председателътъ поддържаше тукъ, че никакви кредити нѣма намалени, но е отказано увеличението на кредититъ; възможно е да не сѣ намалени кредититъ, които открива Народната банка, обаче, по сведенията, които дава секретарътъ на Търговския съюзъ, въ всички провинциални банки кредититъ сѣ намалени. Може Народната банка да не е намалила кредититъ, но всички търговци ще ви кажатъ, че тѣхнитъ кредити сѣ намалени, . . .

К. Томовъ (з): Спрѣни.

Н. Пждаревъ (д. ст): . . . и даже спрѣни.

Г. г. народни представители! Азъ не желая да разглеждамъ сега този въпросъ, но ще подчертая едно нѣщо. Кредититѣ сѣ необходими за търговията и за индустрията, а зависи отъ банкитѣ спирането на кредита; зависи отъ банкитѣ кому да се спре и кому да не се спре кредитътъ. Това на всички ни показва, колко голѣмо значение има за родната индустрия, за родната търговия, кой раздава кредититѣ, кой разполага съ тѣхъ, кой раздава благоволенieto. И ако, г. г. народни представители, това е ролята на банкитѣ, ние всички ще трѣбва да се замислимъ и да се запитаеме: не е ли нужно да подчертаемъ тукъ, отъ тази трибуна, че се налагатъ мѣрки, шото кредититѣ да се раздаватъ въ нашата страна отъ онѣзи, за които е скѣпа и мѣстната търговия, и мѣстната индустрия, и на които интереситѣ на българския народъ сѣ присърдце, които желаятъ неговото издигане, които желаятъ да видятъ България населена съ едно население компактно по идеи, мисли, чувства и постижения? Този въпросъ азъ го поставямъ, затова защото държавата чрезъ своитѣ банки днесъ за днесъ не е господаръ на раздаването на кредититѣ.

И ако, г. г. народни представители, е направено нѣкое опущение, ако Българската народна банка напустила своитѣ по-раншни задачи, като пое една единствена задача, безъ да остави свои държавни замѣстници да изпълняватъ тѣзи нейни по-раншни задачи — този въпросъ, въ всѣки случай, ще се постави на управлението и азъ смѣтамъ, че управлението ще даде успокоителни обяснения на народното представителство, че нашата индустрия, че нашата търговия не е застрашена, като бѣде направлявана и диктувана отъ хора, на които интереситѣ на България не сѣ много скѣпи или, най-малко, сѣ имъ безразлични.

Г. г. народни представители! Ние имаме нужда отъ нужди капитали, ние ги очакваме съ нетърпение. Но интересътъ на България, е да има чужди капитали, не чужди капиталисти, защото нашата сѣдба и така не е много сигурна, нашиятъ народъ и така много здраво не стои на краката си, защото е единъ малъкъ народъ и защото е единъ народъ, на който не много симпатично гледатъ онѣзи, които могатъ всѣки моментъ да му напакуватъ. Е добре, г. г. народни представители, този въпросъ на нашата стопанска политика се налага, и народното представителство, убеденъ съмъ, ще получи задоволителни обяснения, за да бѣде то спокойно, за да бѣде спокойно и българското гражданство.

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ А. Христовъ)

Г. г. народни представители! Отъ тази трибуна се застъпнаха въпроси изъ вътрешното управление и най-напредъ ние чуваме единъ народенъ представител да говори отъ името на парламентарна група и да поддържа, че въ тази страна вече никой нѣма сигурностъ за своя животъ. Само преди нѣколко дни прочетохъ изявленията на грѣцкия министъръ-президентъ Венизелосъ за онова, което става въ тѣхната страна, за онзи слухъ за нѣкакви комунистически движения, разкрити, узнати, изнесени. Той заявява: „Това е само повърхностно; по-надълбоко нищо нѣма. Моятъ полиция е достатъчна да се справи съ тѣхъ. У насъ е всичко мирно, редовно, тихо“.

Г. г. народни представители! Ние даваме ли си смѣтка, когато така таксуваме нашата държава, нашата страна отъ трибуната на Народното събрание, че въ нея животътъ и имотътъ на хората не е сигуренъ? Наистина, г. г. народни представители, азъ самъ не съмъ Богъ знае въ какво възхищение отъ нашата полиция и отъ нашата администрация; азъ самъ за единъ окръженъ управителъ отправихъ на г. министъръ-председателя писмо като народенъ представителъ, въ което му подчертавахъ: „Г. министре! Азъ съмъ за stabilitetа на чиновничеството, па макаръ и даденъ чиновникъ да е окръженъ управителъ, но когато едно население, предъ което той трѣбва да представлява върховната властъ, си създаде за него едно убеждение, едно мнение, неласкаво за престижа на управлението, той не може тамъ да стои“. Може би, други народни представители знаятъ случаи на недоволство отъ нѣкои органи на властта. Разбира се, азъ зная, че онова, което менъ вълнува, вълнува и г. министъръ-председателя и министъръ на вътрешнитѣ работи, но нашиятъ политически нрави, нашиятъ партиенъ животъ е такъвъ, че най-явнитѣ работи мѣчно могатъ да станатъ затова, защото при тѣзи условия мѣчно се управлява една държава. Азъ зная, че г. министърътъ на вътрешнитѣ работи дължи да даде и ще даде допълнителни пояснения на българското гражданство, за да бѣде то спокойно, че нѣма никаква грѣшка въ неговата полиция, когато единъ отъ членоветѣ на бандата на Дочо Узуновъ е съобщилъ кѣде е бандата, а полицията не е могла

навреме да вземе мѣрки, за да я залови, и е дала възможностъ на разбойниците да отидатъ да извършатъ онова, което е известно. Азъ съмъ убеденъ, че ако има отговорности за това, тѣ ще се понесатъ — нужно е да се понесатъ. Никоя парламентарна група, никоя политическа партия не желае, особено днесъ, полицията да бѣде мѣсто за прехрана на хора. Нужно е полицията да бѣде комплектувана отъ хора, които всѣкога будно да следятъ за изпълнението на своята задача и всѣкога да бѣдатъ готови да се жертвуватъ за нейното изпълнение.

Но, г. г. народни представители, можеше ли въпросътъ за разбойничеството да се третира тѣй, както го третиратъ нѣкои народни представители отъ тази трибуна? Г. г. народни представители! Разбойничеството не е едно случайно изпъкване тукъ-таме на личности, които желаятъ да вършатъ грабежъ. Разбойници сѣ убивани, разбойници сѣ залавяни — нови се явяватъ, защото задачата не е разбойничество да се върши, а задачата е да се обяви война, да се създаде фронтъ противъ едно управление. Е добре, управлението ли ще трѣбва да държимъ отговорно за това положение на война? Ние не можемъ ли да разберемъ задачата на българина въ тия минути, при такива случаи: да потърсимъ отговорноститѣ тамъ, кѣдето сѣ източниците на това разбойничество — онѣзи постоянни ятаци, които ние не можемъ да отидемъ да ги хванемъ?

Г. г. народни представители! Азъ не желая да понижавамъ морала и патриотизма на българския гражданинъ, кѣдето и да живѣе той, и въ последната колиба. Азъ допускамъ, че и разбойниците отъ бандата на Дочо Узуновъ, и други разбойници сѣ получавали подслонъ и храна отъ българци въ села или колиби. Но, г. г. народни представители, азъ не желая да приема и не бива да приемамъ, че тия българци сѣ правили това отъ желание да услужатъ на разбойниците отъ солидарностъ съ тѣхното дѣло, отъ одобрение на това, което тѣ вършатъ. Поставени сѣ били въ положението да се подчиняватъ. Ами, г. г. народни представители, единъ отъ членоветѣ на тази разбойническа банда отиде и издаде другаритѣ си — извърши единъ актъ на голѣмъ патриотизъмъ, единъ актъ на човѣколюбие къмъ всички онѣзи, които можеха да пострадатъ отъ дѣлото на тази банда. Г. г. народни представители! Това не помогна за залавянето на бандата. Знаятъ ли онѣзи хорица къмъ услугитѣ на които тази банда прибѣгва, че тѣ ще бѣдатъ защитени достатъчно, за да не пострадатъ, ако изпълнятъ своя човѣшки и граждански дългъ и отидатъ да ги издадатъ? Не сѣ сигурни. Е добре, какво ще искаме ние отъ тѣхъ, защо ще ги винимъ? Не е тамъ отговорността, не е отговорността въ това население, че не може да ги залови; не е отговорността въ правителството, че то не може да вдигне цѣлъ народъ, всички, за да залови разбойниците. Българското гражданство дава голѣми жертви, за да предпази страната отъ разбойниците, но възможността е тази, която виждате. И отъ тази трибуна азъ очаквахъ друга преценка на фактитѣ, други заключения, но се излягахъ.

Г. г. народни представители! Казва се, че въ България не билъ сигуренъ животътъ на хората, защото убийства ставали навсѣкѣ. Онѣзи, които говорятъ това, знаятъ откъде изхождатъ и защо ставатъ тия убийства. Азъ съмъ убеденъ, че ако външни хора на тая идея, външни на идеята, външни и на организацията, създадена въ името на тая идея, не се намѣсваха въ дѣлото на тия идеалисти, тия убийства не биха ставали. За нещастие, България е страна, кѣдето се кръстосватъ много интереси. И за голѣма моя тѣжа, азъ трѣбваше да чета въ чужди книги, въ бележки на чужденци, да се подчертава: „Чуждитѣ интереси въ България всѣкога ще иматъ агенти“ — не агенти, а клиенти ги наричатъ.

Г. г. народни представители! За голѣма наша тѣжа, ние наистина не можемъ да отречемъ този фактъ отъ тази трибуна. Ние сѣ прискѣрбимъ трѣбва да го признаемъ. И ако въ нашето гражданство проблѣсне тази свѣстъ, която не би позволила, шото интереситѣ на българския народъ, на българското племе да се жертвуватъ за лични интереси, азъ съмъ увѣренъ, че въ нашата страна по-друго би било положението и на граждани, и на дейци.

Г. г. народни представители! Нѣкоемъ господа тукъ се спрѣха и на другъ единъ въпросъ — на въпроса за корупцията въ страната. Азъ нѣма отъ туй мѣсто да направя, както други правятъ — да я отрека. Но, г. г. народни представители, корупцията не е отъ днесъ. Тя е, която въ голѣма степенъ създаде Радомирскитѣ събития; тя е, която провали и управлението на дружбашитѣ. Г. г. народни представители! Дружбашитѣ наистина паднаха затова, защото въ външната си политика забравиха историята и особенитѣ условия, въ които е поставенъ българскиятъ народъ. Но

тѣ се провалиха повече не поради системата и принципитѣ, които искаха да прокаратъ въ управлението, а вследствие на онази корупция, която се ширѣше въ управлението по всички направления. Дружбашиятъ паднаха не затова, че въведоха закона за трудовата поземелна собственост и закона за отчуждаванията на частнитѣ имоти — съ което нарушиха голѣмия принципъ на конституцията за неприкосновеността на частната собственост; не затова, че гласуваха закона за отчуждаване на покрити имоти за държавна нужда, та нарушиха принципа за непожтността на частната собственост; не затова, че създадоха чл. 4, който предвиждаше наказания за деяния, които сѣ извършени преди да се гласува наказателниятъ законъ — тѣ паднаха поради онази система, която практикуваха: да не прилагатъ законитѣ, а да ги използватъ, за да се върши навсѣкжде най-грозната развала, най-грозната . . .

И. п. Янчевъ (з. в): Нѣкоя по-мекка дума намѣрете, защото ако ви върнемъ клетвата, друго ще излѣзе.

Т. Стоилковъ (д. сг): Какво казахте?

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Когато една държава дойде до положението, подпредседатели на нейната камара, народни представители и министри да си служатъ съ подкупни, тя не може да търпи едно такова управление и трѣбва да го смѣни. Това ви казвамъ, за да ви подчертая, че корупцията не е отъ днесъ. Това не значи, г. г. народни представители, че ние сме освободени отъ задължение да правимъ всичко, за да бжде тя премахната.

Г. г. народни представители! Мѣчно е да се боришъ съ едно зло, което е пустило дълбоки корени и се е прострѣло нашироко. Съ нѣколко мои другари азъ имамъ честта предъ Народното събрание да привлѣка вниманието му за този стремежъ да се жертвува общественото за частното въ единъ специаленъ докладъ по една анкета, която се прави по поръчка на Народното събрание въ едно отъ държавнитѣ ни учреждения. Г. г. народни представители! Ако тази анкета не бѣше забравена отъ управлението тогава, нѣмаше да се получи впечатление, че у насъ може да се прави всичко, отговорности нѣма, наказание не може да има. Но все пакъ не можемъ да отменимъ, азъ поне не мога да отмина, безъ да спра вниманието на правителството, че и днесъ задачата си остава поставена и дългътъ е неизпълненъ.

Азъ имамъ неприятната задача и неприятния дългъ да отправя питане къмъ г. министра на земледѣлието по единъ случай въ Видинско. Прави се ревизия на Видинската земледѣлска катедра, финансовиятъ инспекторъ намира злоупотрѣбени 320.000 л., отъ които 270.000 л. се връщатъ веднагъ и остава една частъ невнесена. Финансовиятъ инспекторъ поиска уволнението на директора на катедрата, а също и на секретаря, който е уличенъ въ тая работа. Азъ много съжалявамъ, че г. министърътъ на земледѣлието го нѣма тукъ. Все пакъ, когато на питането на единъ народенъ представител не се отговаря, трѣбва да се намѣри случаятъ, за да се изнесе фактътъ и да се подчертаятъ отговорноститѣ. И нека мимоходомъ забележа, г. г. народни представители: ако въ обикновения животъ, когато отправимъ единъ въпросъ къмъ нѣкого и той не ти отговори, това е актъ на неучителност, на незачитане, което се осъжда отъ обикновения моралъ, отъ обикновенитѣ приети свѣтски отношения, може ли, когато въ Народното събрание единъ народенъ представител, въ изпълнение на своя дългъ, прави питане къмъ единъ министъръ, да се мине пренебрежително и да се каже: може и да не се отговори? Азъ съмъ длъженъ тукъ да напомня на г. министъръ Христовъ, че въ тревожнитѣ времена на земледѣлското управление, когато той бѣше принуденъ да се крие, за да запази живота си, други като мене поемаха ангажментъ предъ българския народъ за едно управление, при което почтеността всѣкога ще бжде поддържана, а покарата всѣкога ще бжде преследвана. Не може така пренебрежително да се отнасяме къмъ питането на такъвъ единъ народенъ представител — къмъ питането на никой народенъ представител не може да се отнасяме съ пренебрежение. Когато му отправямъ питане за злоупотрѣбление, извършено въ единъ край, въ който азъ съмъ вложилъ 20-годишна дейностъ и съмъ поелъ ангажментъ предъ населението за едно почтено управление, той не може да се отнася къмъ него съ таково пренебрежение. Азъ предупредихъ г. министра на земледѣлието, преди още да подамъ питането, съ едно частно писмо. Писахъ му: „Г. министре! Моля Ви да вземете мѣрки за тѣзи и тѣзи факти; иначе ще бжде принуденъ да искамъ смѣтка за тѣхъ отъ трибуната на Народното събрание.“

Уволни се секретарятъ, но директорътъ на катедрата стои и днесъ тамъ. А какво е деянието му, г. г. народни представители? Министерството на земледѣлието отпуща по фонда „Културни мѣроприятия“ срѣдства, за да се даватъ премии на онѣзи, които строятъ курниции, свинарници и т. н. Г. директорътъ на катедрата е завѣрвалъ смѣтки, че сѣ изразходвани известни количества циментъ, безъ да сѣ изразходвани такива; завѣрвалъ смѣтки за премии за постройка на модерни курниции и т. н., безъ да сѣ правени такива.

С. Дрѣновски (з. в): Сѣщиятъ случай имаме въ Орѣхово: ревизията констатира голѣми злоупотрѣбления, и директорътъ стои на мѣстото си!

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Този човѣкъ днесъ стои на мѣстото си. Той е близъкъ роднина на секретаря на Министерството на земледѣлието. Азъ обръщамъ вниманието на г. министра върху това, за да го знае. Държавата плаща 70 л. на килограмъ люцерново семе на всѣки доставчикъ, който ѝ го продаде. Въ Видинско тия суми се пращатъ на директора на катедрата отъ секретаря на Министерството на земледѣлието, като суми на Земледѣлското дружество. Той закупува семето по 25—30 л. и представлява смѣтка на Земледѣлското дружество, чрезъ секретаря на Министерството на земледѣлието, че го е купилъ по 40 и нѣколко лева. Това сѣщото семе, купено отъ директора на катедрата чрезъ сѣдействието на секретаря на Министерството на земледѣлието, министерството купува по 70 л. Ами това се знае, г. г. народни представители, отъ населението, това застѣга и престижа на управлението. Може ли, г. г. народни представители, тѣзи нѣща да минаватъ мълкомъ и да не се взематъ мѣрки, за да не ставатъ? Когато въ единъ законопроектъ на г. министра на правосѣдието се казва, че престѣпленията по служба се повтарятъ; когато въ сѣдилищата има повече отъ хиляди дѣла, заведени противъ чиновници и пр., което значи, че корупцията се шири, азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че ние ще понесемъ голѣма отговорностъ, ако не искаме твърдата рѣка на министра да се почувствува, и тогава, когато не я прояви, да понесе всичката отговорностъ, която трѣбва да носи предъ българския народъ. (Нѣкои отъ сговориститѣ ржкоплѣскаха)

К. Николовъ (д. сг): Мога ли да направя едно възражение?

Н. Пждаревъ (д. сг): Моля.

К. Николовъ (д. сг): Вие казахте, че когато сте ходили между народа да проповѣдвате, министърътъ на земледѣлието г. Христовъ се е крилъ . . .

Н. Пждаревъ (д. сг): Да.

К. Николовъ (д. сг): . . . и сравнихте своята дейностъ съ неговата, като искахте да кажете, че той нищо не е направилъ, а вие сте направили повече.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не е тѣй, криво сте ме разбрали.

К. Николовъ (д. сг): Искамъ да кажа, че министърътъ Христовъ е изпълнилъ дълга си, когато се е крилъ — условията сѣ били такива.

Н. Пждаревъ (д. сг): Когато той не можеше да ходи между народа.

К. Николовъ (д. сг): Той бѣше съ народа, когато и вие сте били съ него. Условията сѣ го поставили въ това положение.

П. Якимовъ (д. сг): Г. Пждаревъ! Понеже сте направили питане, най-хубаво щѣше да бжде да говорите за това, когато ще развиете Вашето питане, защото тогава ще присѣтствува и г. министърътъ на земледѣлието и ще може да освѣтли народното представителство.

К. Николовъ (д. сг): Когато всички уста мълкнаха, неговата уста не мълкна въ борбата съ онзи режимъ. Ако тя бѣше мълкнала, сега нѣмаше да бждемъ народни представители — нито вие, нито азъ. Това трѣбва да се знае.

Н. Пждаревъ (д. сг): То не се знае.

К. Николов (д. сг): То се знае най-добре.

П. Якимов (д. сг): При отговора на тронното слово се говори върху общата политика на правителството и не тръбва да издирбяваме дотамъ, че да се спираме до отделни факти, които ние не знаемъ точно така ли сж, както Вие ги предавате.

Н. Пждарев (д. сг): Ще ви обясня, за да видите какво е положението. Питането ми е направено преди 6 месеца. Имаше много заседания следъ това, имаше достатъчно време да се проучи въпросътъ и да ми се отговори, но министърътъ не пожела да ми отговори.

П. Якимов (д. сг): Тръбваше да настояте да се постави на дневен редъ, съгласно правилника.

Н. Пждарев (д. сг): Питане на дневен редъ не се поставя.

П. Якимов (д. сг): Азъ смятамъ, че може да се постави.

Н. Пждарев (д. сг): Когато министърътъ желае, тогава отговаря на питанята.

П. Якимов (д. сг): Когато министърътъ е заетъ съ други работи, нима ще тръбва да го слага на дневен редъ?

Н. Пждарев (д. сг): Не се отговори на моето питане, защото сега ще чуете монитъ обяснения.

Министър-председател А. Ляпчев: Г. министърътъ ще отговори.

Н. Пждарев (д. сг): Но Министерството на финанситъ е поискало сведения отъ Министерството на земледелието и още не му е отговорено.

Министър-председател А. Ляпчев: Ще видимъ какъвъ е резултатътъ. Ако е вѣрно, добре е, но ако не е вѣрно? Единъ инспекторъ може да начете нѣкого, но какъвъ е резултатътъ по-нататъкъ, то е съвсемъ друго.

П. Якимов (д. сг): Г. Пждаревъ знае много добре, че ревизионниятъ актъ на Финансовата инспекция ще тръбва да бѣде изпратенъ на прокурора, който възъ основа на този ревизионенъ актъ отстранява длъжностното лице. Така че работата сега е повече въ ржцетъ на Финансовата инспекция, отколкото въ ржцетъ на Министерството на земледелието. Поне азъ така мисля.

Н. Пждарев (д. сг): Ако е въпросъ за преследване на престѣпника — може би ще чакаме ...

П. Якимов (д. сг): Шомъ като престѣплението е по служба, длъжностното лице се отстранява, съгласно наказателния законъ.

Н. Пждарев (д. сг): Ако чакаме да бѣде наказанъ престѣпникътъ, така ще бѣде, но когато говоримъ за престѣпникъ на управлението, малко по-другояче разбираме. Когато единъ чиновникъ така се проявява въ своята служба, той по-нататъкъ не може да я изпълнява съ полза за самата служба.

П. Якимов (д. сг): Азъ съмъ напълно съгласенъ, г. Пждаревъ, но Вие искате да изкарате, че министърътъ на земледелието умишлено го държи на служба.

Н. Пждарев (д. сг): Да.

П. Якимов (д. сг): Азъ не вѣрвамъ и дължа да съобща, че има и други чиновници, които непремѣнно тръбва да си получатъ заслуженото. А за да си получатъ заслуженото, Финансовата инспекция тръбва да изпрати ревизионния актъ на прокурора.

Н. Пждарев (д. сг): Г. г. народни представители! Понеже съ тия апострофи искате да изкарате, че азъ желая да се спра само върху едно министерство, за да се хвърли сѣнка върху дейността на единъ министър ...

П. Якимов (д. сг): Такива работи не тръбваше да правите при дебатитъ по отговора на тронното слово.

Н. Пждарев (д. сг): Като подчертавамъ единъ фактъ, азъ искамъ да кажа, че задачата за изкореняване на корупцията не е разрешена.

П. Якимов (д. сг): Говорите общо

Н. Пждарев (д. сг): Азъ Ви давамъ примѣръ, г. Якимовъ.

П. Якимов (д. сг): Примѣри може да давате и отъ друго министерство, ако е въпросъ за примѣри.

Н. Пждарев (д. сг): Та тамъ ли Ви боли Васъ? Азъ ще дойда и на тая тема. Азъ мога да Ви посоча примѣри и отъ други министерства, но азъ ще оставя Вие да говорите за тѣхъ. Азъ бихъ билъ доволенъ да излъзете и да говорите за всички министерства.

П. Якимов (д. сг): Най-малко Вие тръбва да говорите.

Н. Пждарев (д. сг): Да, да, азъ смятамъ, че съ говорене ще свършамъ работа; съ мълчание пакости правимъ.

И. п. Янчевъ (з. в): Продължавайте, г. Пждаревъ; бѣдето искрено.

Т. Стоилковъ (д. сг): Тѣзи (Сочи земледѣлцитъ) сж отъ школата на Пруткинъ и Патамански. Разбиратъ тия работи — на цѣрното викаха бѣло!

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

Н. Пждарев (д. сг): Г. г. народни представители! Наистина, като-че-ли не е удобно да говоримъ за онова, което всички знаятъ и за което цѣлъ свѣтъ говори.

Г. г. народни представители! Отъ тази трибуна между другитъ въпроси се засегна и въпросътъ за отношенията на партиитъ. Едвали нѣкой ще признае, че този въпросъ би тръбвало да се повдига отъ тази трибуна. Но онова, което отъ тази трибуна тръбва да се подчертае, то е назначението на Парламента въ опредѣляне на управлението. Това е единъ въпросъ, който въ всѣки моментъ тръбва да ни интересува, да ни занимава.

Г. г. народни представители! Изказаха се опасения, изказаха се неодобрения, че въ страната се давало възможност да се проявява не, но се и зачитало съ официални пратеници и представители едно движение, което, по схващанията си, по задачитъ си, може да мине за движение, което засѣга и което се бори противъ установения отъ конституцията държавенъ и парламентаренъ строй. И при други случаи азъ имахъ възможност да подчертая, че ако Парламентътъ въ всѣко време е готовъ да разрешава въпроситъ, които сж поставени отъ живота, които сж назрѣли за разрешаване, ние нѣма защо да се боимъ отъ никакви организации, които си поставятъ за лозунгъ — управление по начинъ другъ отъ онзи установенъ отъ нашата конституция. Но ако, г. г. народни представители, въ Парламента не намиратъ отзвукъ назрѣлитъ въпроси, ако въ Парламента тѣ не намиратъ своето разрешение, нека не ни бѣде чудно, че ще се появяватъ опити за разрешаване по другъ начинъ на тия въпроси; разбира се, опити пакостни, опити опасни, опити, които могатъ да струватъ живота на държавата, независимостта на нашата държава. Но все пакъ ние нѣма защо да се тревожимъ, ако онова, което е възложено на Парламента да се върши, се върши. Но, г. г. народни представители, въ съзнанието на създателитъ на парламентарния режимъ е била идеята, мисълта, че всѣки народенъ представителъ ще бѣде проводникъ на мислитъ, на идеитъ, въ името на които той е избранъ и въ името на които той се явява да иска да бѣде избранъ. Системата на нашитъ избори като-че-ли малко прѣчи Народното събрание да има такъвъ съставъ. Може би при нашия политически животъ е мѣчно да се намѣри друга система, но все пакъ дефектитъ ние тръбва да ги знаемъ, тръбва да ги напомнимъ и тръбва да се мѣчимъ да ги отстранимъ. Опредѣлението на кандидатнитъ листи, тъй както става то днесъ, отстрани много общественици и политици отъ нашия общественъ животъ. Добритъ политици и общественици, но лоши партизани, не можаха да намѣрятъ мѣсто въ листитъ. Намѣсата на централнитъ бюра на партиитъ въ опредѣляне на листитъ създава едни отношения между народни представители и водачи, а често пакти между народни представители и управници, които много допринасятъ, за да бѣде депутатътъ поставенъ въ едно положение, което не е положението по идеята на конституцията.

К. Томовъ (з): Народна воля.

Министър-председател А. Ляпчевъ: За да бъде логичен, г. Пждаревъ трѣбва да свърши съ мажоритарната система!

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ако партиитѣ бѣха малко по-внимателни къмъ дейността на онѣзи, за чийто изборъ тѣ сѣ станали поржчители, може би положението щѣше да бъде малко по-друго. Но грижитѣ на партиитѣ сѣ докато минатъ изборитѣ; по-нататкъ тѣ се проявяватъ пакъ когато ще трѣбва да дойдатъ нови избори. Върху тази система, г. г. народни представители, Парламентътъ ще трѣбва, по своя инициатива или по разбиране на правителството, нѣкога да се произнесе. Азъ съмъ убеденъ, че той ще постави на ревизия и закона за пропорционалната изборна система.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Какво препоръчвате? Тогава, отъ Ваше гледище, ще стане още по-лошо. Колкото избирателната колегия е по-голяма, толкова влиянието на централнитѣ бюра ще бъде по-голямо върху резултатитѣ на избора.

Н. Пждаревъ (д. сг): Така е.

Министър-председател А. Ляпчевъ: За да нѣма влияние на централнитѣ бюра, има една единствена система — мажоритарната, както е въ Франция — една изборна колегия само за единъ народенъ представител. Но пакъ може да се случи да бъде избранъ нѣкой, защото може да държи топъ въ ржката си и да гърми. Има такива случаи съ голѣми парламенти.

Н. Пждаревъ (д. сг): Задачата бѣше да се намалятъ политическитѣ партии и да се засили управлението. Резултатитѣ, г. г. народни представители, едва сѣ утѣшителни. Силно упразнение, силна власт — та това кога ще се създаде? Когато личноститѣ наистина сѣ пратени по народната воля. Но това не е достатъчно. Народната воля е отъ значение въ живота на единъ народъ и въ неговото управление, но тя трѣбва да се създава и ржководи. Тамъ вече трѣбва партиитѣ да се разбираатъ; тамъ вече ще трѣбва да се търси управлението да бъде дадено въ ржцетѣ на хора, които не само иматъ народното довѣрие, но които сѣ въ състояние да го създаватъ, да го водятъ въ служба на голѣмитѣ обществени, народни и държавни задачи. По-лесно можете да създадете силното и здраво управление, когато имате такива хора въ Парламента, такива водачи въ партиитѣ, отколкуто когато имате една многобройна партия, но въ нея хората не желатъ да държатъ смѣтка за онова, което е пригодно, годно да се ползува съ народното довѣрие. Когато, г. г. народни представители, въ Парламента тѣй се слага въпросътъ, силната властъ ще се създава, силната властъ всѣкога ще я има. Защо ще има народни представители, влѣзли тукъ съ задачата да крепятъ едно управление въ името на голѣмитѣ народни въпроси, а не да осигуряватъ едно положение на тогава или оногава, на тази или онази партия, и тия народни представители всѣкога ще могатъ да дадатъ на страната едно силно управление. Управление силно разбираемо такова, за което народътъ би съжалявалъ, ако то напусне управлението; което народътъ би крепилъ въ всѣко негово начинание, въ всѣка негова задача. Едно управление може въ Парламента да бъде крепено отъ много народни представители, но ако вънъ, въ обществото, никой нѣма да съжалява, че то е напуснато властѣта, такова управление, макаръ силно въ Парламента, не може да се счита силно въ държавата.

П. Якимовъ (д. сг): Какво искате да кажете? Много е неясно. Изразете се по-конкретно. Смѣтате ли, че днешното управление на Демократическия сговоръ е такова?

Н. Пждаревъ (д. сг): Като дочакате, ще ме чуете.

Г. г. народни представители! Отъ тази трибуна се искане отъ представителя на една политическа партия не-премѣното нейно участие въ управлението, загода защото тая партия е имала народа съ себе си. На представителятѣ на тая партия азъ ще имъ задамъ втория въпросъ: къде сѣ хората ви, които българскиятъ народъ може да посочи съ гордостъ за свои водачи и на които да каже: „Наистина, вие сте управницитѣ, които иматъ силата въ ржцетѣ си, защото и правото, и гражданството сѣ съ васъ“? Азъ ви моля да ми кажете: къде усилията на Демократическия

сговоръ, които той проявява за постигането на задачитѣ, легнали въ неговата програма, сѣ пропаднали, за да не претендира вече да държи управлението на страната; въ какво водачитѣ му и хората, които носятъ неговитѣ идеи, сѣ изхабени, за да се смѣта, че той не може вече да носи отговорноститѣ на управлението?

Г. г. народни представители! Когато вие искате да се смѣни едно управление, а заедно съ това да напусне властѣта и партията, която го крепи, трѣбва да докажете, че идеитѣ, на които тази партия служи; зачитѣтѣ, които тя си е поставила, не могатъ вече да бждатъ идеи и задачи на българския народъ и на българската държава и, следователно, тази политическа партия вече не е полезна за управлението на страната. Когато вие докажете това, ще докажете и другото — че тя вече нѣма хора, които могатъ да изнесатъ нейнитѣ идеи и задачи на деня, та да бъде принудена да напусне управлението, тѣй като нейната политика вече не отговаря на нуждитѣ и задачитѣ на деня, или че първитѣ ѝ хора не могатъ да се справятъ съ тѣзи задачи.

Д. Каранешевъ (д): Г. Пждаревъ! Кажете, кои сѣ доказателствата, какво трѣбва да се докаже.

С. Савовъ (д. сг): Не си малкъ, качи се тамъ (Сочи трибуна), за да го докажешъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Доказателствата сѣ резултатитѣ на управлението; доказателствата сѣ усилията, които се полагатъ за подобряване условията на живота въ нашата страна; доказателствата сѣ онѣзи постоянни грижи, които всички народни представители отъ Демократическия сговоръ полагатъ, за да може да се подобри положението въ тая страна; доказателствата сѣ тѣхната преданостъ да служатъ на интереситѣ на страната. Какви доказателства повече искате, г. Каранешевъ?

Д. Каранешевъ (д): Вие изпущате изъ предъ видъ едно главно доказателство: ония връзки, които правителството трѣбва да има въ масата на избирателитѣ — дали съществуватъ, или сѣ нарушени. Ако сѣ нарушени, тогава глава невъзможно парламентарно стоенето на властъ на едно правителство.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. Каранешевъ! Българскиятъ народъ, при който вие ходите, . . .

С. Савовъ (д. сг): Пъкъ и ние ходимъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): . . . виждате съ какво отвращение се отнася къмъ всички усилия, които се правятъ, за да се поддържатъ старитѣ раздѣления на партии и партийки. Българскиятъ народъ желае обединение въ името на голѣмитѣ задачи, които има да постига, за да отмахне всички неправди, за да облекчи всички тежести, които стоятъ на гърба му.

Д. Каранешевъ (д): Това е другъ въпросъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Българскиятъ народъ търси водачи, които да бждатъ съгласни и споразумени въ постигането на тѣзи задачи. Българскиятъ народъ знае, че всичкитѣ партийни цѣтове, които се поставятъ, сѣ изкуствени, и тѣ вече не го интересуватъ. Интересуватъ го има ли преданостъ къмъ интереситѣ на държава и народъ, има ли усилия, за да се подобри положението, има ли желание да се скѣса съ всичко онова, което дробѣше нашия народъ и което обезсилваше неговитѣ сили, защото ги противопоставяше едни на други, а не ги съгласяваше въ единъ общъ стремежъ за служба на народа. Това интересува българския народъ. И когато ние излизаме предъ него съ поканата за групиране въ името на тѣзи задачи, ние получаваме пълното му съгласие. Може би да не можемъ, за съжаление, да получимъ съгласието на онѣзи, които сѣ въ върховетѣ на партиитѣ, но за една политическа партия, която желае въ тая страна да създаде здрави основи на държавата, сносни условия за животъ, задача преди всичко е да създаде условия за единение въ постигане общитѣ цели на държавата.

Азъ смѣтамъ, че ние се мжчимъ да работимъ въ тая посока. Вѣрно е, усилията, които се полагатъ, срѣдствата, които се употребяватъ отъ други, за да може да се възстанови старото положение, сѣ голѣми, но затова пъкъ и нашата задача е по-тежка. Тежка е задачата и на народния представител, тежка е задачата и на управника.

Но и времената, които преживяваме, сж тежки, и никой не трѣбва да жали своя трудъ и своя стремежъ наистина все повече и повече да внася подоберния въ живота. Може хората да се хаятъ — скали, що сж скали, пакъ отъ вълнитѣ се рушатъ — но Демократическиятъ сговоръ нито по идеитѣ, нито по задачитѣ, които си е поставилъ, нито по хората, които всѣки день могатъ да влѣзатъ и влизатъ въ него, може да се счита, че е изхабенъ. Азъ стоя на онази идея, която създаде Демократическия сговоръ въ 1923 г. Ние можемъ, г. Каранешевъ, да се различаваме по партиенъ цвѣтъ, но по схващанията за управлението нито съ Васъ, нито съ други, които сж скоро васъ, се различаваме. Какво ни прѣчи да бждемъ ние другари въ постигане на тѣзи голѣми задачи, които днесъ сж сложени на България да ги разрешава и за които се искатъ усилията на всички — малки и голѣми, слаби и силни? Въ какво се различаваме ние — Вие, азъ и други, които сме си поставили едни и сѣщи задачи?

Д. Каранешевъ (д): Въ много работи, които Вие не знаете.

Н. Пждаревъ (д. сг): Различаваме ли се, че всички желаемъ да видимъ едно почтено, едно разумно, едно управление, твърдо въ желанието си да постигне резултати въ подобрене народния поминѣкъ и издигане народната култура? Разбиранията ни въ това отношение сж еднакви. И когато ние признаемъ това, бждемъ увѣрени, че ние лично може би ще загубимъ, но дѣлото на българската държава ще спечели.

К. Томовъ (з): Де тѣй, като Васъ, всички да се издигнатъ въ схващанията си!

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Може би азъ злоупотрѣбихъ съ вашето търпение — за менъ е поценно, че останаха да ме слушатъ съвършено малко народни представители! Азъ слизатъ отъ тази трибуна може би въ положение да видя приятелитѣ си намалени; може би мислитѣ, изказани отъ менъ, несподѣлени, но азъ слизамъ съ мисълта, че на стари години, въ малкото години, които оставатъ да живѣе такъвъ човѣкъ като менъ, по-добре е съ своята съвѣсть да е приятелъ, па макаръ може би и безъ приятели да е живѣлъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г-да! Да вдигнемъ заседанието за вторникъ съ сѣщия дневенъ редъ, като на първо мѣсто се постави трето четене законопроекта за допълнение закона за разрешаване на Сливенската градска община да сключи заемъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ за заседанието въ вторникъ предложения отъ г. министър-председателя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржкъ Божество, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч 40 м)

Подпредседатели: { **А. ХРИСТОВЪ**
 { **В. ДИМЧЕВЪ**

Секретарь: **В. НАЧЕВЪ**

Замѣстникъ-секретарь: **Д. А. ИВАНОВЪ I**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народнитѣ представители: Станю Златевъ, Атанасъ Малиновъ, Димитъръ Грънчаровъ, Христо Горневъ, Кирилъ Славовъ, Теню Янгъзовъ, д-ръ Никола Чирпанлиевъ, Иванъ Христовъ, Кимонъ Георгиевъ, Никола Алексиевъ, Добри Димитровъ Любомиръ Стояновъ, Рангелъ Барбанаконъ, Желю Тончевъ, Маринъ Шиваровъ, Левъ Кацковъ и Пандо Сидовъ	263	Законопроектъ за допълнение закона за разрешаване на Сливенската градска община да сключи заемъ. (Първо и второ четене)	263
		Тронно слово, проекто-отговоръ. (Първо четене — продължение разискванията)	263
		Дневенъ редъ за следващото заседание	282